

Załącznik
do uchwały Nr XXII/153/2016
Rady Gminy Wąbrzeźno
z dnia 11 kwietnia 2016 r.

Strategia Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016 – 2023

Kwiecień 2016 r.

Spis treści

I. WSTĘP	3
II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ GMINY WĄBRZEŹNO	5
II.1. INFORMACJE OGÓLNE.....	5
II.2. SFERA SPOŁECZNA	7
II.3. SFERA PRZESTRZENNA	15
II.4. SFERA INFRASTRUKTURALNA	19
<i>II.4.1. Infrastruktura techniczna</i>	<i>19</i>
<i>II.4.2. Infrastruktura społeczna.....</i>	<i>22</i>
II.5. SFERA GOSPODARCZA	24
II.6. SFERA ŚRODOWISKOWA	27
III. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW I POTRZEB ROZWOJOWYCH GMINY	29
III.1. RAPORT Z BADAŃ ANKIETOWYCH	29
III.2. ANALIZA PODSTAWOWYCH PROBLEMÓW ROZWOJOWYCH GMINY WĄBRZEŹNO.....	36
III.3. ANALIZA SWOT	45
III.4. WIZJA I MISJA.....	47
IV. PLAN OPERACYJNY	48
V. ZGODNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU Z INNymi DOKUMENTAMI PLANOWANIA STRATEGICZNEGO.....	55
VI. SYSTEM WDRAŻANIA, SPOSOBY MONITOROWANIA I EWALUACJI STRATEGII	61
VI.1 WDRAŻANIE STRATEGII	61
VI.2 MONITORING I EWALUACJA - WSKAŹNIKI	62

I. Wstęp

Strategia rozwoju gminy stanowi kompleksową, perspektywiczną koncepcję określającą cele rozwoju oraz warunki, zasady i etapy ich osiągnięcia. Strategia rozwoju jest nadrzędnym instrumentem zarządzania rozwojem lokalnym i podstawą długookresowej, lokalnej polityki społeczno-gospodarczej.

Strategia Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023 jest istotnym dokumentem samorządu gminy, określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, w kompetencjach realizowanych przez władze gminy.

Respektując obowiązujące zasady rozwoju regionalnego w Polsce (tzw. nowy paradygmat rozwoju regionalnego) oraz wyzwania, przed jakimi stoi Gmina Wąbrzeźno, Strategia uwzględnia potrzeby i oczekiwania całej wspólnoty gminnej. Dokument pełni kluczową rolę, jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o nią budować własne plany strategiczne. Dzięki temu jest również narzędziem kierowania i intensyfikowania współpracy z partnerami samorządowymi, prywatnymi i pozarządowymi. Opracowanie strategii rozwoju wynika z konieczności średniookresowego, uporządkowanego, wskazania kierunków rozwoju gminy. Ponadto Strategia ułatwia późniejszy proces pozyskiwania środków zewnętrznych, niezbędnych do realizacji zaplanowanych działań i projektów, w szczególności środków UE.

Przesłanki zewnętrzne to długookresowe i średniookresowe nowe strategiczne dokumenty krajowe oraz programowe Unii Europejskiej na perspektywę 2014-2020 oraz nowa strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020. Główną przesłanką merytoryczną jest określenie kierunków rozwoju gminy, uwzględniających osiągnięty, aktualny stan, a przede wszystkim potrzeby i aspiracje mieszkańców gminy na najbliższe lata. Mając powyższe na uwadze uznano za zasadne i niezbędne opracowanie Strategii Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023.

Niniejszy dokument uwzględnia poniższe uwarunkowania i jest opracowany w oparciu o następujące założenia:

- odnosi się do krajowego systemu prawnego, szczególnie z zakresu planowania strategicznego i przestrzennego;
- odnosi się do dokumentów planowania strategicznego i przestrzennego samorządu województwa kujawsko-pomorskiego, w szczególności do strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020 i planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego;
- odnosi się do dokumentów programowych Unii Europejskiej na lata 2014-2020;
- określa diagnozę sytuacji społecznej i gospodarczej gminy;
- identyfikuje problemy warunkujące dalszy rozwój gminy;

- określa wyzwania lokalnej polityki rozwoju;
- identyfikuje wizję i misję rozwoju;
- określa priorytety, cele rozwoju gminy;
- wskazuje planowane przedsięwzięcia.

Strategia zostanie uszczegółowiona w formie wieloletniego planu inwestycyjnego w zakresie zadań inwestycyjnych.

II. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Wąbrzeźno

II.1. Informacje ogólne

Gmina Wąbrzeźno jest gminą wiejską znajdującą się w centralnej części Pojezierza Chełmińskiego, we wschodniej części województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz należy do dorzecza rzeki Wisły, Drwęcy i Osy. Siedzibą gminy jest Miasto Wąbrzeźno, które dla innych gmin powiatu pełni w większości funkcję usługową. Jeśli chodzi o położenie geograficzne gminy, to leży ona na obszarze Wysoczyzny Chełmińskiej.

Powiat wąbrzeski, którego częścią jest gmina Wąbrzeźno, dzieli granicę z powiatem grudziądzkim (ze strony północnej), brodnickim (ze strony wschodniej), golubsko-dobrzyńskim (ze strony południowej), toruńskim (ze strony południowo-zachodniej) i chełmińskim (ze strony zachodniej). Gmina dzieli granicę z miastem Wąbrzeźno oraz gminami: Książki (od północnego-wschodu), Dębowa Łąka (od południowego-wschodu), Kowalewo Pomorskie (od południa, powiat golubsko-dobrzyński), Chełmża (od południowego-zachodu), Płużnica (od zachodu) i Radzyń Chełmiński (od północy, powiat grudziądzki).

Mapa 1. Położenie gminy na tle województwa kujawsko-pomorskiego.

Źródło: http://bydgoszcz.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/bydgosz/ASSETS_10w_05.jpg

W skład gminy Wąbrzeźno wchodzi 21 sołectw, na które składa się 35 miejscowości.

Tabela 1. Wykaz sołectw gminy Wąbrzeźno

Lp.	Nazwa sołectwa	Wykaz miejscowości wchodzących w skład sołectwa
1	Cymbark	Cymbark, Katarzynki, Wronie
2	Czystochleb	Czystochleb, Młynik
3	Jaworze	Jaworze
4	Jarantowice	Buk, Jarantowice, Plebanka
5	Ludowice	Ludowice
6	Łabędź	Nielub, Łabędź
7	Małe Radowiska	Małe Radowiska
8	Myśliwiec	Frydrychowo, Myśliwiec
9	Orzechowo	Orzechowo
10	Orzechówko	Orzechówko
11	Pływaczewo	Pływaczewo
12	Przydwórż	Przydwórż
13	Ryńsk	Ryńsk
14	Sitno	Jarantowiczki, Sicinek, Sitno, Rozgard
15	Stanisławki	Prochy, Stanisławki
16	Trzcianek	Michałki, Trzcianek
17	Trzciano	Sosnowka, Trzciano
18	Wałycz	Wałycz
19	Zieleń	Zieleń
20	Wałczyk	Wałczyk, Zaradowiska
21	Węgorzyn	Węgorzyn

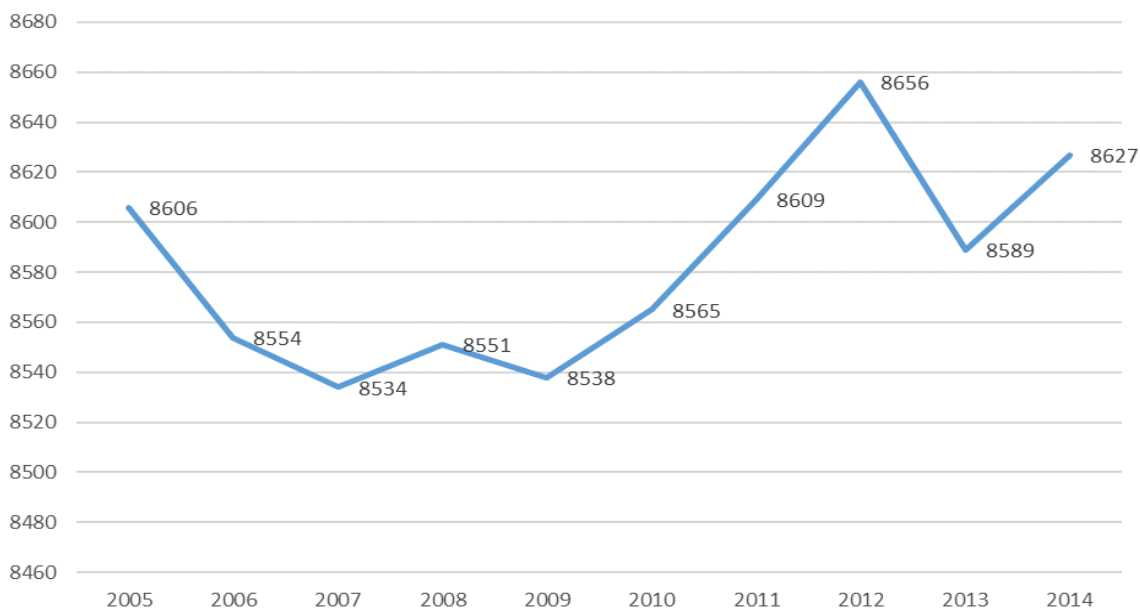
Źródło: <http://www.wabrzezno.bip.net.pl/>

II.2. Sfera społeczna

- **Liczba ludności**

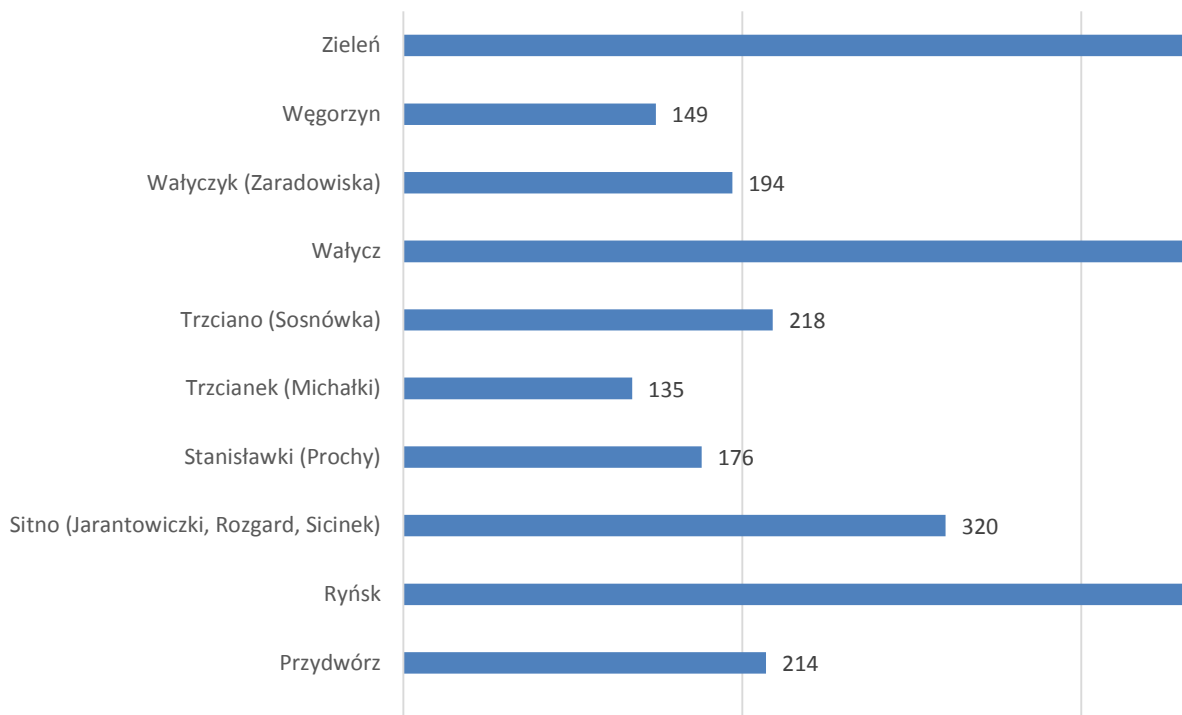
Liczba mieszkańców Gminy Wąbrzeźno pod koniec 2014 r. wyniosła 8627 osoby, co stanowi niespełna 25% mieszkańców powiatu wąbrzeskiego. Na przestrzeni 10 lat (2005-2014) liczba ludności nie ulegała znaczącym zmianom. W ostatnich latach zauważa się systematyczny wzrost liczby mieszkańców gminy. Najliczniejszym sołectwem gminy jest Wałycz, zamieszkuje tam 12% mieszkańców, następnie Ryńsk (9%), Czystochleb (8%). Najmniej liczne sołectwa to Trzcianek, Węgorzyn i Stanisławki. Liczbę ludności na przestrzeni 10 lat oraz rozkład ludności w poszczególnych sołectwach zaprezentowano na poniższych wykresach.

Wykres 1. Liczba ludności w latach 2005-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Wykres 2. Liczba ludności poszczególnych sołectw – stan na 31.12.2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Wąbrzeźno.

- **Gęstość zaludnienia**

W 2014 r. gęstość zaludnienia na terenie Gminy Wąbrzeźno wyniosła 43 osoby/km² (średnia dla powiatu wąbrzeskiego wynosi 69 osób/km²). Średnia gęstość zaludnienia dla wszystkich gmin wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego jest nieco wyższa i wynosi 54 osoby/km².

Tabela 2. Gęstość zaludnienia Gminy Wąbrzeźno na tle innych jednostek – stan na 31.12.2014 r.

Wyszczególnienie	Ludność na 1 km ²				
	2010	2011	2012	2013	2014
Gmina Wąbrzeźno	43	43	43	43	43
Powiat wąbrzeski	70	70	70	70	69
Woj. kujawsko-pomorskie (gminy wiejskie)	53	53	54	54	54
Woj. kujawsko-pomorskie (ogółem)	117	117	117	116	116

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

- **Struktura ludności wg płci**

W 2014 r. liczba kobiet zamieszkujących Gminę Wąbrzeźno wynosiła 4 336, co stanowi 50,3% ogółu mieszkańców. Liczba mężczyzn zaś wynosiła 4291, a ich udział to 49,7%. Zestawiając powyższe z danymi dla powiatu i województwa, zauważa się, że struktura ludności ze względu na płeć Gminy Wąbrzeźno jest zbliżona do struktury gmin wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego. Analizując współczynnik feminizacji (liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn) należy zauważyć, że struktura płci jest podobna – na 100 mężczyzn, przypada 101 kobiet (wskaźnik dla gmin wiejskich województwa wynosi 100).

Tabela 3. Ludność wg płci na terenie Gminy Wąbrzeźno na tle innych jednostek – stan na 31.12.2014 r.

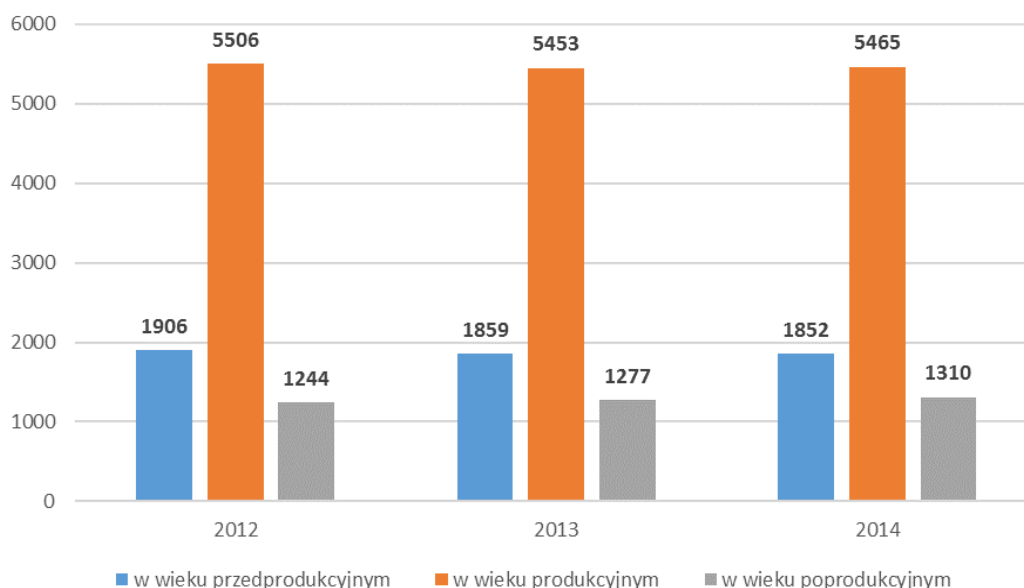
Wyszczególnienie	Ludność wg płci				Współczynnik feminizacji
	Kobiety	%	Mężczyźni	%	
Gmina Wąbrzeźno	4 336	50,3	4 291	49,7	101
Powiat wąbrzeski	17 691	50,8	17 166	49,2	103
Woj. kuj-pom (gminy wiejskie)	302 558	49,9	303 213	50,1	100
Woj. kuj-pom (ogółem)	1 077 114	51,5	1 012 878	48,5	106

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS

- **Struktura ludności wg wieku**

W 2014 r. liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) wynosiła 1852 osób, w wieku produkcyjnym 5465, w wieku poprodukcyjnym 1310. Analizując liczbę ludności w podziale na grupy ekonomiczne na terenie Gminy Wąbrzeźno zauważalny jest stopniowy, sukcesywny spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Powyższe przedstawia wykres poniżej.

Wykres 3. Liczba ludności wg grup ekonomicznych wieku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS

W Gminie Wąbrzeźno udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w 2014 r. wynosił 21,5% ogółu ludności, w wieku produkcyjnym 63,3%, a w wieku poprodukcyjnym 15,2%. Na przestrzeni 5 lat udział osób w wieku przedprodukcyjnym spadł o 1,2% zaś udział osób w wieku poprodukcyjnym wzrósł o 1,3%. W stosunku do danych dotyczących powiatu, sytuacja jest bardziej korzystna – wyższy udział osób w wieku produkcyjnym i niższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Nie zmienia to faktu, że w każdej analizowanej poniżej jednostce terytorialnej zauważalny jest negatywny trend starzenia się społeczeństwa.

Tabela 4. Udział ludności wg grup ekonomicznych – stan na 31.12.2014 r.

Wyszczególnienie	Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem					
	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
	2010	2014	2010	2014	2010	2014
Gmina Wąbrzeźno	22,7	21,5	63,4	63,3	13,9	15,2
Powiat wąbrzeski	21,0	19,4	63,6	63,3	15,4	17,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Wskaźnik obciążenia demograficznego rozumiany jako liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi dla Gminy Wąbrzeźno 57,9 (identycznie dla powiatu wąbrzeskiego – 57,9%).

Tabela 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego - stan na 31.12.2014 r.

Wyszczególnienie	Wskaźnik obciążenia demograficznego
Gmina Wąbrzeźno	57,9
Powiat wąbrzeski	57,9
Woj. kuj-pom (gminy wiejskie)	56,4
Woj. kuj-pom (ogółem)	58,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS

- **Ruch naturalny**

Liczba mieszkańców uwarunkowana jest wielkością przyrostu naturalnego i saldem migracji. Przyrost naturalny dla gminy jest dodatni - wynosi +17, co oznacza, że liczba urodzeń jest wyższa niż liczba zgonów.

W zestawieniu ze średnim przyrostem dla powiatu (8) wskaźnik jest bardzo korzystny. W ostatnim czasie zauważa się pozytywny trend demograficzny związany ze wzrostem liczby urodzeń na terenie Gminy Wąbrzeźno.

Tabela 6. Urodzenia, zgony i przyrost naturalny na tle innych jednostek - stan na 31.12. 2014 r.

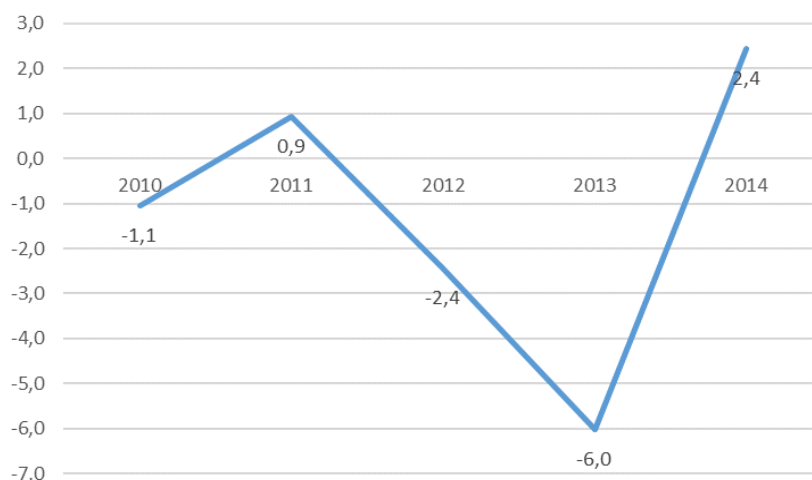
Wyszczególnienie	Urodzenia			Zgony			Przyrost naturalny
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
Gmina Wąbrzeźno	104	55	49	87	40	47	17
Powiat wąbrzeski	352	155	197	344	163	181	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

- **Migracje**

Saldo migracji w Gminie Wąbrzeźno jest dodatnie. Na przestrzeni lat 2010-2014 zauważa się systematyczny i stały wzrost liczby osób napływających i spadek liczby osób odpływających z gminy (w 2014 r. saldo migracji wynosiło +21).

Saldo migracji na 1000 osób w 2014 r. wyniosło +2,4, dla powiatu wąbrzeskiego -5,3, dla województwa -1,4. Z danych wynika, że sytuacja w Gminie Wąbrzeźno jest bardzo korzystna, gdyż z roku na rok coraz więcej osób zasiedla gminę.

Wykres 4. Saldo migracji ogółem na 1000 osób na przestrzeni 5 lat – stan na 31.12.2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS

• Charakterystyka pomocy społecznej

Charakterystycznym wyznacznikiem położenia ekonomicznego mieszkańców gminy jest skala pomocy społecznej świadczonej dla jej mieszkańców. Pomoc społeczna w gminie wykonywana jest poprzez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wąbrzeźnie. Bezpośrednie wsparcie socjalne udzielane jest najczęściej rodzinom wielodzietnym, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętym bezrobociem oraz właścicielom gospodarstw rolnych o małej powierzchni i słabej klasie użytkowanych gruntów. Pomoc kierowana jest również do rodzin patologicznych, osób nieporadnych życiowo, ludzi starych czy przewlekłe chorych. Uzupełnieniem działań gminy jest wsparcie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wąbrzeźnie.

Z danych GUS widać, że na przestrzeni ostatnich lat rośnie liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej zarówno w Gminie Wąbrzeźno, jak i całym powiecie wąbrzeskim. Analizując liczbę osób w gospodarstwach domowych korzystających z tego typu wsparcia widać również wzrost korzystających w Gminie Wąbrzeźno, na terenie powiatu natomiast maleje liczba wspieranych osób.

Tabela 7. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego – stan na 31.12.2014 r.

Jednostka terytorialna	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej		Osoby w gospodarstwach domowych korzystające z pomocy społecznej	
	2010	2014	2010	2014
Gmina Wąbrzeźno	319	351	1169	1185
Powiat wąbrzeski	1527	1560	4927	4783

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS oraz danych GUS.

Na terenie gminy w 2014 r. 351 rodzin otrzymało zasiłki rodzinne, na przestrzeni 5 lat liczba wspieranych rodzin rośnie. Analogicznie na przestrzeni lat rośnie liczba dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny (1185 dzieci).

Tabela 8. Świadczenia rodzinne na terenie Gminy Wąbrzeźno - stan na 31.12.2014 r.

Jednostka terytorialna	Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci		Liczba dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	
	2010	2014	2010	2014
Gmina Wąbrzeźno	319	351	1169	1185

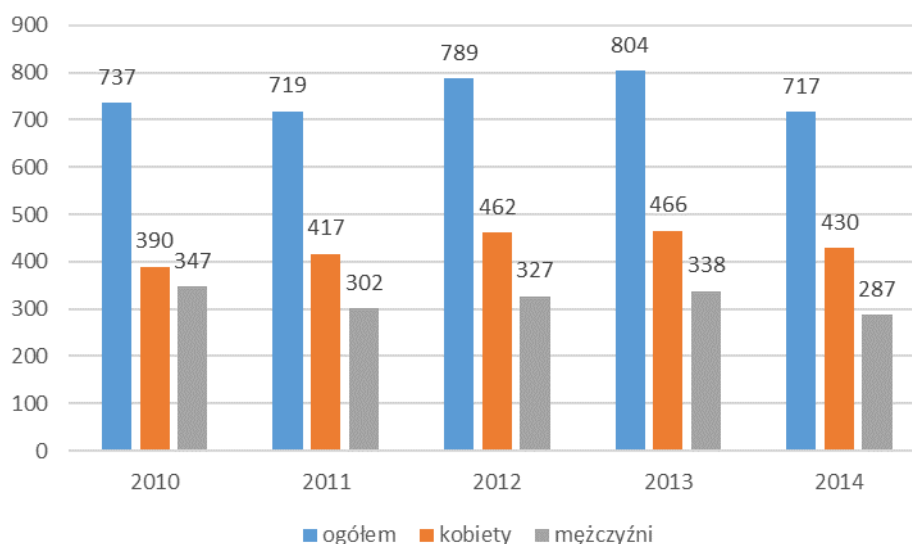
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS oraz danych GUS.

Istnieje zapotrzebowanie na działania i projekty systemowe przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu, jak również szeroko rozumiane poradnictwo rodzinne. Wiele z projektów było realizowanych w ramach perspektywy unijnej 2007-2013, aktualnie podkreśla się potrzebę rozwoju usług socjalnych ukierunkowanych na organizację opieki domowej, poradnictwo, wsparcie prawne i socjalno-psychologiczne osób w wieku poprodukcyjnym, w związku ze zjawiskiem starzenia się społeczeństwa.

• Bezrobocie

W 2014 roku liczba osób bezrobotnych wyniosła 717 osób. Od 5 lat zauważa się pozytywną tendencję spadku liczby osób bezrobotnych. Poziom bezrobocia w 2014 r. był niemal identyczny jak w 2011 r. Wśród osób bezrobotnych przeważają kobiety stanowiąc prawie 60% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych na terenie gminy. Liczbę osób bezrobotnych w podziale na płeć przedstawiono na wykresie.

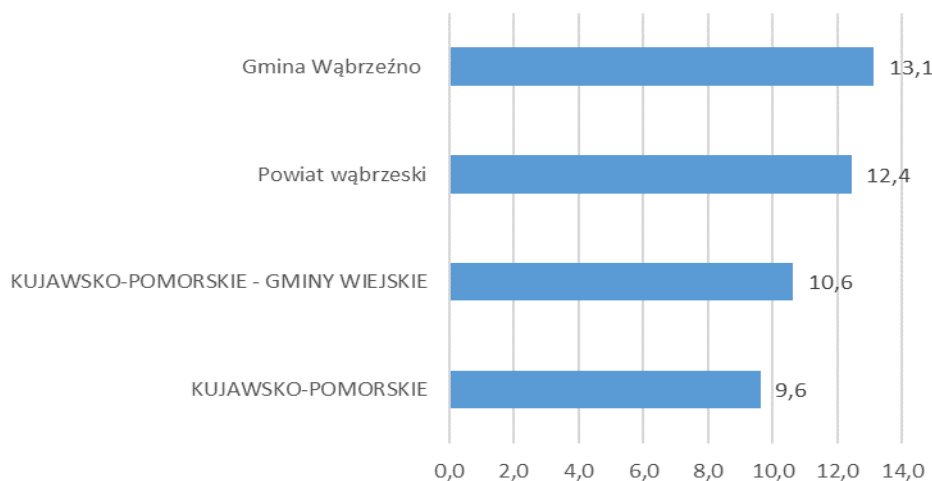
Wykres 5. Liczba osób bezrobotnych na przestrzeni lat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym w 2014 roku wyniósł 13,1%. Wskaźnik ten jest wyższy niż średnia dla powiatu i województwa (zarówno ogółem, jak i dla gmin wiejskich). Udział bezrobotnych kobiet jest również wysoki, wynosi 17% i jest wyższy od średniej powiatowej (15,1 %) wojewódzkiej (11,2%).

Wykres 6. Udział osób bezrobotnych [%] w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym w na tle innych jednostek – stan na 31.12.2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

• Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe stanowią istotny potencjał gminy, a ich inicjatywa jest niezbędna do realizacji projektów ujętych w strategii. Szczególnie ważne jest oddolne działanie, inicjowane przez mieszkańców, odczuwających potrzebę działania na rzecz lokalnej społeczności.

Do najprężniej działających na terenie Gminy Wąbrzeźno należy zaliczyć następujące organizacje pozarządowe:

Tabela 9. Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Wąbrzeźno - stan na 31.12.2014 r.

Lokalizacja	Organizacje pozarządowe
Gmina Wąbrzeźno	<ul style="list-style-type: none"> • Stowarzyszenia OSP (Jarantowice, Jaworze, Ludowice, Myśliwiec, Orzechowo, Orzechówko, Pływaczewo, Przydwórz, Ryńsk, Sitno, Węgorzyn, Zieleń); • Stowarzyszenie „Nasza Gmina”; • Stowarzyszenie Kół Gospodyń Wiejskich Gminy Wąbrzeźno; • Stowarzyszenie „Przyjaciele Wronia”; • Stowarzyszenie Wieczno Południe-Przydwórz.

Źródło: dane UG Wąbrzeźno

II.3. Sfera przestrzenna

Gmina Wąbrzeźno znajduje się w centralnej części prowincji Niżu Polskiego, a co za tym idzie, stanowi północno-wschodnią część województwa kujawsko-pomorskiego oraz według regionalizacji rolniczo-klimatycznej obszar Wąbrzeźna i okolic znajduje się w obrębie terytorium dzielnicy bydgoskiej, w mezoregionie Pojezierze Chełmińskie. Tylko niewielka, północno-zachodnia część powiatu, obejmująca tereny gminy Płużnica, znajduje się w makroregionie Dolina Dolnej Wisły. Jako, że Wąbrzeźno stanowi część województwa kujawsko-pomorskiego, na terenie gminy i województwa obowiązują takie same warunki klimatyczne. Terytorium Kujaw leży w strefie należącej do klimatu umiarkowanego ciepłego, który jest przejściowy od klimatu oceanicznego Europy Zachodniej do kontynentalnego Europy Wschodniej oraz Azji.

Terytorium gminy Wąbrzeźno jest częścią Wysoczyzny Chełmińskiej. Zasoby glebowe gminy można podzielić na dwa obszary o innej charakterystyce. Część południowa odznacza się terenem równinnym, z często pojawiającymi się równinami torfowymi, zastoiskowymi takimi jak Jezioro Sitno i Wieczno, oraz mokradłami. Natomiast północna część gminy cechuje się występowaniem wzgórz morenowych oraz obniżeniami rynnowymi polodowcowymi, których dno jest podmokłe albo wypełnione przez wodę jezior. Również na terenie północnym gminy można wyróżnić obecność moren wąbrzeskich, których występowanie jest związane z pobytami w przeszłości na owym obszarze lądolodu skandynawskiego. Powiat wąbrzeski posiada zróżnicowaną budowę geologiczną, lecz na powierzchni całego obszaru zalegają osady czwartorzędowe. Ich miąższość jest znaczna, lokalnie przekracza 150 m. Są to osady lodowcowe, wodnolodowcowe, rzeczne, jeziorne, oraz biogeniczne.

Odnosnie stanu i przydatności rolniczej gleby, przeważającym typem gleby na terenie gminy Wąbrzeźno są te zaliczane do klasy bonitacyjnej IVa, które stanowią 33,4% i III, które stanowią 25,2% całej powierzchni. Gmina Wąbrzeźno i jej okolice pokrywają gleby o dość słabej jakości. Gleby należące do III i IV klasy bonitacyjnej są glebami mniej przydatnymi rolniczo od średniej występującej w powiecie wąbrzeskim, jak i w całym Województwie Kujawsko-Pomorskim. Jeśli chodzi o strukturę gruntów ornych, to większość stanowią gleby średnio urodzajne. Do często występujących gleb należą także te z klasy bonitacyjnej IVb, które zajmują około 13% całej powierzchni. Reszta gleb należy do innych klas bonitacyjnych lub jest użytkowana w inny sposób. Mianowicie, 15,2% powierzchni gruntów ornych, w tym: klasy bonitacyjnej II – 0,3%, IIIa – 6,8% i VI – 8,1%; użytki rolne gminy, czyli obszary gruntów ornych, sadów, łąk i pastwiska zajmujące około 75% powierzchni całej gminy. Pozostała część jest pokryta przez lasy (13,6%), wody (2,3%), drogi (2,5%), tereny zabudowane (1,6%), nieużytki (4,5%) i inne.

Gmina znajduje się w terytorium dorzecza Wisły, Osy oraz Drwęcy o dużej różnorodności wodnej, dlatego do wód powierzchniowych w gminie wiejskiej Wąbrzeźno należy zaliczyć zarówno rzeki, kanały jak i duże jeziora. Do najważniejszych jednolitych części wód powierzchniowych na terenie powiatu wąbrzeskiego trzeba zaliczyć jeziora. Największe

z nich to Wieczno Południowe, Zamkowe, Szczurkowskie i Sitno. Wypisane zbiorniki wodne są o tyle ważne, iż Wieczno Południowe, Zamkowe i Szczurkowskie, ze względu na swój stan, mają zastosowanie w lokalnej turystyce. Nad tymi jeziorami zlokalizowana jest także infrastruktura turystyczno-rekreacyjna oraz cechują się one dobrą dostępnością turystyczną. Jezioro Wieczno jest podzielone przez półwyspy na dwie części: Wieczno Północne, które należy do III klasy czystości i Wieczno Południowe, które należy do II klasy czystości i znajduje się na terenie gminy Wąbrzeźno. Jezioro jest podzielone dokładnie w części środkowej, gdzie z obu brzegów wysuwają się półwyspy o kilku cyplach, dzielące Wieczno na Wieczno Północne i Wieczno Południowe. Południowa część jeziora charakteryzuje się także większym potencjałem turystycznym. Jezioro stanowi także dobre miejsce do wędkowania, gdyż można tu spotkać ryby takie jak szczupaki, liny, okonie, a nawet czasem węgorze. Powierzchnia samego Wieczna Południowego wynosi 199,4 ha, przy objętości 4358,2 tys. m³. Zlewnią zbiornika jest Struga Toruńska oraz Wisła, a całkowita powierzchnia zlewni wynosi 50,3 km². Jezioro Zamkowe jest jeziorem położonym na terenie miasta Wąbrzeźno, oraz swoim północnym krańcem, na obszarze gminy Wąbrzeźno. Całkowita powierzchnia jeziora wynosi 69,9 ha, a jego zlewnią jest Struga Wąbrzeska, Drwęca oraz Wisła. Maksymalna głębokość zbiornika wynosi 18 m, zaś średnia 5,9 m. Jezioro Zamkowe odznacza się nietypową, nieregularną linią brzegową - jego kształt jest wydłużony, a w jego południowej części znajduje się specyficzne przewężenie, które służy za miejsce dla przeprowadzonej kładki. Zbiornik wodny Sitno znajduje się na terytorium gminy Wąbrzeźno. Jego powierzchnia wynosi 48,3 ha. Zlewnią jeziora jest Kanał Sitno, Lutryna, Osa i Wisła, a całkowita powierzchnia zlewni wynosi 7,2 km². Jezioro jest płytkie, jego średnia głębokość to 1,1 m, a maksymalna wynosi 3,0 m. Sitno również charakteryzuje się nieregularną, wydłużoną linią brzegową. Dużą część powierzchniowych wód na terenie Gminy Wąbrzeźno stanowią także kanały. Do tego typu zbiorników można zaliczyć Kanał Siciński, który uchodzi do Lutryny w Jabłonowie Pomorskim i jego długość wynosi w przybliżeniu 22 km. Pozostałe ciekі należące do terytorium Gminy Wąbrzeźno stanowią: Struga Wąbrzeska oraz Toruńska. Struga Wąbrzeska, która jest prawostronnym dopływem Drwęcy, ma długość około 35 km. Położona jest na terenie powiatów wąbrzeskiego i golubsko-dobrzyńskiego. Powierzchnia jej zlewni mieści się w granicach 175 km². Jej największym dopływem jest rzeka Wawrzonka. Zlewnia dolnego biegu strugi odznacza się dużym stopniem zalesienia, a na całej długości ciekі ustanowiony jest obszar chronionego krajobrazu, który jest połączony z doliną Drwęcy.

Struga Toruńska jest ciekіem przepływającą przez Gminę Wąbrzeźno o długości 51,3 km. Swój początek ciek bierze w jeziorze Wielzijdz, a na końcu uchodzi do Wisły na wysokości Torunia. Struga cechuje się bardzo niską jakością wody, a zanieczyszczenie przybiera największą wartość właśnie pod Toruniem. Przyczynia się do tego oddziaływanie zanieczyszczeń rolniczych, czyli wzrost stężenia związków biogennych. Do zasobów wodnych terenu zalicza się także wodę znajdującą się pod ziemią.

Analizując jakość wód na terenie Gminy Wąbrzeźno można stwierdzić, iż to właśnie jej stan jest jednym z największych problemów. Na potwierdzenie można przytoczyć

fragment Raportu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska z 2014 r.: „...Jednym z głównych zagrożeń dla jakości wód Drwęcy są punktowe źródła zanieczyszczeń: miejskie oczyszczalnie ścieków komunalnych (Brodnica 5,3 tys. m³/d, Golub-Dobrzyń - 1,2 tys. m³/d, Wąbrzeźno poprzez Strugę Wąbrzeską - 2,0 tys. m³/d, Rypin poprzez Rypienicę 1,9 m³/d).

Lasy zajmują powierzchnię 2743 ha, co stanowi niecałe 14 % powierzchni gminy, co daje jej miano gminy o najwyższym stopniu zalesienia na terenie powiatu wąbrzeskiego. Jednak osiągnięty wynik jest wciąż mniejszy od średniej lesistości dla województwa kujawsko-pomorskiego (22,6%). Można wyróżnić największą ilość drzewostanów młodych (ok. 51%), natomiast tych powyżej 100 lat jest tylko około 5% powierzchni zalesionej. Lesistość Gminy Wąbrzeźno wynosi około 13,7%. Wynik ten jest prawie dwukrotnie większy niż stopień lesistości powiatu wąbrzeskiego, która wynosi 7,7% , ale zaraz dwukrotnie mniejszy od lesistości kraju, która wynosi 28,4%. Jeśli natomiast chodzi o gatunki, które można znaleźć na obszarze Gminy Wąbrzeźno to znacznie większą część regionu stanowią lasy mieszane z udziałem gatunków drzew takich jak: sosna, brzoza, dąb, olcha itp. Największe kompleksy leśne zlokalizowane są pomiędzy Wałyczem i Jaworzem oraz w okolicach Wronia, Czystochlebia i Nielubia.

- Zabytki i obiekty dziedzictwa kulturowego

Gmina Wąbrzeźno odznacza się bogatą historią. Pozostałościami świadczącymi o historycznej przeszłości regionu są zabytki znajdujące się na terenie zarówno powiatu, jak i gminy. Ważnym elementem kulturowym gminy są także zespoły urbanistyczne oraz pojedyncze budowle nadające walorów historycznych regionowi. Jest to głównie zabudowa sakralna oraz liczne stanowiska archeologiczne, m.in.:

- gorzelnie i kuźnie z XIX w. w Wałyczu i Nielubiu;
- leśniczówki w Nielubiu, Wroniu oraz stacja kolejowa w Zieleniu;
- stare drewniane domy wiejskie, najstarsze z XVIII w. (Jarantowice, Ludowice, Stanisławki);
- szkoły z przełomu XIX i XX wieku;
- dawne cmentarze ewangelickie i rzymskokatolickie;
- ponad 900 stanowisk archeologicznych, głównie w okolicach Ryńska i Małych Radowisk.

Tereny gminy Wąbrzeźno, jak i całego powiatu wąbrzeskiego, są pełne obiektów cennych pod względem kulturowym i historycznym.

Najważniejsze z budynków zabytkowych są chronione na mocy prawa polskiego. Zgodnie z aktualnym wykazem zabytków do takich należą:

a) Jarantowice:

- kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. fil.pw. św. Maksymiliana Kolbe, drewn., 1785, nr rej.: A/205 z 6.03.1956;

b) Orzechowo:

- kościół par. pw. św. Marii Magdaleny, XIII, 1685, nr rej.: A/203 z 13.07.1936;

c) Ryńsk:

- kościół par. pw. św. Wawrzyńca, ul. Mikołaja Ryńskiego, pocz. XIV, 1608, nr rej.: A/204 z 13.07.1936;

- gorzelnia, ob. młyn, ul. Młyńska 3, 1876, nr rej.: A/1338 z 9.11.2007;

d) Stanisławki:

- chata z częścią gospodarczą nr 34, drewn., 1 poł. XIX, nr rej.: A/665 z 7.07.1995;

e) Wałycz:

- pałac, XIX, pocz. XX, 1979, nr rej.: A/208 z 18.01.1985;

f) Wronie:

- zespół dworski, poł. XIX, XIX/XX, nr rej.: 565 z 16.06.1987;
- dwór myśliwski, nr rej.: 358 z 27.09.1980;
- spichrz (d. kościół), ob. klub, XIV, XVIII, 1970;
- park, poł. XIX

g) Zieleń:

- kościół par. pw. św. Piotra i Pawła, XIV, XV, nr rej.: A/206 z 20.05.1930.

Istotnym problemem są także zdegradowane centra wsi i potrzeba rewitalizacji przestrzeni publicznych. Zgodnie z definicją rewitalizacja to zespół działań urbanistycznych i planistycznych, koordynowanych przez lokalną administrację, których celem jest społeczne, architektoniczne, planistyczne i ekonomiczne korzystne przekształcenie wyodrębnionej części miejscowości czy też dzielnicy będących w stanie kryzysu wynikającego z czynników ekonomicznych i społecznych. Na terenie gminy istnieją miejscowości, w których następuje nasilenie negatywnych zjawisk, które wpłynęły na lokalną gospodarkę, czego następstwem jest kumulacja negatywnych zjawisk społecznych na takich właśnie obszarach i degradacja przestrzeni publicznej. Obszary te wymagają działań rewitalizacyjnych w zakresie modernizacji infrastruktury komunalnej, zaadaptowania obiektów do nowych funkcji, zagospodarowania przestrzeni publicznej i zaprowadzenia przestrzennego ładu przy zaangażowaniu w ten proces samych mieszkańców, których w znacznym stopniu dotyczy problem długotrwałego bezrobocia, wykluczenia społecznego i ubóstwa. Pozwoli to poprawić sytuację społeczno-gospodarczą na tym obszarze. Dokładne zidentyfikowanie obszarów problemowych o negatywnych zjawiskach społecznych, gospodarczych, środowiskowych i funkcjonalnych oraz wskazanie potencjalnych sposobów ich zniwelowania nastąpi w Gminnym Programie Rewitalizacji.

II.4. Sfera infrastrukturalna

II.4.1. Infrastruktura techniczna

- **Infrastruktura drogowa**

Przez teren gminy przebiegają drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne o łącznej długości 324,16 km. Na terenie gminy istnieje potrzeba ich rozbudowy i modernizacji. Sieć dróg na terenie gminy Wąbrzeźno obejmuje:

- drogi wojewódzkie – 24,24 km (7,5%),
- drogi powiatowe – 73,90 km (22,8%),
- drogi gminne – 226,02 km (69,7%).

Gmina Wąbrzeźno leży poza siecią dróg krajowych, ale jest dosyć dobrze dostępna w komunikacji drogowej. Dostępność tę zapewnia układ dróg wojewódzkich: Grudziądz – Wąbrzeźno – Golub-Dobrzyń - Rypin (nr 534), Stolno - Wąbrzeźno (nr 548), Strzyżawa - Dąbrowa Chełmińska – Unisław – Wybcz – Chełmża - Wąbrzeźno (nr 551), Orzechowo – Sierakowo - Kowalewo Pomorskie - Golub – Dobrzyń (nr 554), które zapewniają łączność zarówno z miastem Wąbrzeźno – będącym węzłem na tych drogach – jak i z sąsiednimi ośrodkami powiatowymi i najbliższymi dużymi ośrodkami miejskimi (Grudziądz, Toruń). W ciągu dróg wojewódzkich wykonano obwodnicę miasta. Drogi te wpinają gminę w układ krajowy (drogi nr 15, 1, 16).

Sieć dróg powiatowych jest gęsta i równomiernie rozwinięta – wraz z drogami wojewódzkimi w zasadzie zapewnia prawidłową obsługę większości miejscowości. Drogi powiatowe dopełniają promienisty układ tworzony przez drogi wojewódzkie, wskutek czego miasto Wąbrzeźno jest stosunkowo łatwo dostępne z terenu całej gminy, ale układ ten nie sprzyja wewnętrznej spójności gminy (poszczególne miejscowości są stosunkowo słabo połączone). Drogi lokalne (gminne) najczęściej wykazują zły stan techniczny. Lokalnie ich znaczenie jest jednak istotne – ma to miejsce wówczas gdy ich odcinki są drogami wewnątrz miejscowości i odpowiadają za dojazdy do posesji, gruntów rolnych, jednostek gospodarczych czy instytucji.

Zdiagnozowano wiele potrzeb w zakresie modernizacji nawierzchni dróg, powierzchniowego utwardzania i wyrównywania nawierzchni, poszerzania jezdni i utwardzania poboczy oraz budowy chodników. Na terenach gminy istotnym problemem jest niedostateczna ilość chodników w centrach miejscowości, zarówno wzdłuż dróg gminnych, powiatowych jak i wojewódzkich. Niezbędna jest także interwencja w zakresie infrastruktury oświetlenia drogowego. Niezmodernizowana i przestarzała infrastruktura generuje bardzo wysokie koszty utrzymania oświetlenia drogowego. Konieczna jest kompleksowa modernizacja połączona z wymianą źródeł światła na oświetlenie energooszczędne, w tym w formie lamp solarnych/fotowoltaicznych.

Na terenie gminy istnieje potrzeba budowy ścieżek rowerowych przy głównych ciągach komunikacyjnych ze względu na ochronę środowiska (redukcję emisji CO₂) oraz poprawę bezpieczeństwa użytkowników dróg. Jednak poza poprawą warunków poruszania się rowerzystów istotne jest również tworzenie zintegrowanych sieci dróg rowerowych przebiegających przez tereny cenne przyrodniczo i turystycznie. Gmina Wąbrzeźno planuje budowę ponad 15 km ścieżek pieszo-rowerowych w kilku miejscowościach umożliwiających dojazd do miejsc pracy, nauki czy obiektów użyteczności publicznej.

Poniżej w tabeli przedstawiono wykaz dróg wymagających przebudowy.

Tabela 10. Wykaz dróg wymagających modernizacji lub przebudowy na terenie Gminy Wąbrzeźno.

70274C relacji Czystochleb - Nielub	Ryńsk:	Wałycz:
70264C relacji Wałycz - Wąbrzeźno	70289C ul. Szkolna	70260C ul. Pszena
70307C relacji Ludowice - Zieleń	70290C ul. Kościelna	70261C ul. Żytnia
70319C relacji Czystochleb - Małe Radowiska - Małe Pułkowo	ul. J. Słowackiego	70342C ul. Jęczmienna
70320C relacji Młynik - Małe Radowiska	ul. A. Mickiewicza	70264 C ul. Owsiana
70212C relacji Jarantowice - Jarantowiczki	ul. Cisowa	70336C ul. Sosnowa
70210C relacji Jarantowice - Jarantowiczki	ul. Sportowa	70337C ul. Dębowa
70276C relacji Nielub - Łąbędź	ul. Strażacka	70338C ul. Klonowa
70325C relacji Pływaczewo - Zieleń	ul. Jaszczurkowców	70339C ul. Świerkowa
70311C relacji Orzechówko - Pływaczewo	ul. Młyńska	
70232C relacji Zieleń - Małe Radowiska	ul. J. Kochanowskiego	
70230C relacji Łąbędź - Wronie	ul. M. Reja	
70330C relacji Zieleń - Stary Zieleń	ul. Kościuszki	
	ul. Parkowa	

Źródło: Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Wąbrzeskiego

• Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Na koniec 2014 r., długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej w gminie wynosiła 267 km, natomiast długość czynnej sieci kanalizacyjnej 46,8 km. Na przestrzeni zaprezentowanych w tabeli ostatnich lat widać stały rozwój sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Tabela 11. Charakterystyka gospodarki wodno-kanalizacyjnej - stan na 31.12.2014 r.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Wodociągi - długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	254,0	254,0	266,0	267,0	267,0
Korzystający z wodociągów w % ogółu ludności	72,4	73,2	74,2	74,9	86,2
Kanalizacja – długość czynnej sieci [km]	37,6	42,1	46,6	46,8	46,8
Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności	16,7	17,1	17,2	17,6	18,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

Stopień zwodociągowania gminy, rozumiany, jako udział korzystających z instalacji w odniesieniu do ogółu mieszkańców wynosi 86,2%, zaś dla województwa – 91,1%. Sytuacja w tym zakresie jest dosyć zróżnicowana. Stopień skanalizowania gminy wynosi 18,7%, wynik

ten plasuje gminę na ostatnim miejscu spośród gmin powiatu wąbrzeskiego. Duża część lokalnego społeczeństwa korzysta z bezodpływowych zbiorników ścieków (głównie miejscowości w okolicy Wąbrzeźna). Istnieje widoczna potrzeba inwestycji w zakresie rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Wąbrzeźno.

Polska przystępując do Unii Europejskiej zobowiązała się do wypełnienia wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych zgodnie z określonymi w negocjacjach i zapisanymi w Traktacie Akcesyjnym terminami i okresami przejściowymi. Aby zidentyfikować faktyczne potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregować ich realizację w taki sposób aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych, utworzono Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych (KPOŚK). Program ten zawiera wykaz aglomeracji o Równoważnej Liczbie Mieszkańców (RLM) > 2 000, wraz z jednoczesnym wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach. W KPOŚK została ujęta aglomeracja Wąbrzeźno (27 914 RLM). Aglomeracja Wąbrzeźno obejmuje Gminę Miasto Wąbrzeźno, gminę Dębowa Łąka, gminę Książki, gminę Płużnica i gminę Wąbrzeźno.

Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i budowa przydomowych oczyszczalni ścieków jest szczególnie istotna na terenach wokół jezior. Istotnym zagrożeniem jest bezpośredni, nielegalny zrzut ścieków do jeziora za pomocą nieszczelnych bądź przepływowych szamb. Na złą jakość wód ma wpływ także brak ochronnego pasa ekologicznego wokół jezior. Brzegi jezior graniczą bezpośrednio z polami uprawnymi, co sprawia, iż do wód przedostają się nawozy sztuczne oraz środki ochrony roślin.

- **Gospodarka odpadami**

Na podstawie wprowadzonych na terenie Polski nowych norm prawnych, gminy zostały zobowiązane do wdrożenia nowego prawa odnośnie gospodarki odpadami. W Gminie Wąbrzeźno wprowadzono odpowiednie uregulowania zwane regulaminem utrzymania czystości i porządku. Jego główne założenia są uwzględnione w 2 załącznikach: harmonogramie wywozu odpadów oraz stawce za gospodarowanie odpadami komunalnymi odbieranymi z nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych. Nowy system gospodarowania odpadami obowiązujący od 1 lipca 2013 roku powołał do życia regiony gospodarki odpadami komunalnymi, których w woj. Kuj-pom jest 7. Odpady pochodzące z Gminy Wąbrzeźno mogą trafić do RIPOKów w Niedźwiedziu, Osnowo I lub Osnowo II. Z uwagi, jednak na obowiązującą umowę na odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z firmą EKOSYSTEM Sp. z o.o. z Wąbrzeźna, odpady gminne trafiają obecnie do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Niedźwiedziu. Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023 gmina Wąbrzeźno należy do regionu 2 Chełmińsko-Wąbrzeskiego.

II.4.2. Infrastruktura społeczna

• Infrastruktura edukacyjna

Gmina Wąbrzeźno dysponuje dobrze rozwiniętą siecią placówek oświatowo-wychowawczych.

W zakresie wychowania przedszkolnego na terenie gminy funkcjonują 4 oddziały przedszkolne. W 2014 r. odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat w Gminie Wąbrzeźno wyniósł 27,4%. Na tle województwa ogółem (72,4%) wskaźnik ten jest mało korzystny.

Tabela 12. Charakterystyka edukacji przedszkolnej – stan na 31.12.2014 r.

Jednostka terytorialna	Liczba placówek wychowania przedszkolnego		Liczba dzieci w wieku 3-5 lat	Liczba dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszk. (3-5 lat)
	Przedszkola	Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych			
Gmina Wąbrzeźno	0	4	292	80	27,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS

W zakresie edukacji przedszkolnej na terenie gminy występuje bardzo duże zapotrzebowanie na rozwój i modernizację infrastruktury. Ze względu na problemy lokalowe na terenie gminy Wąbrzeźno niezbędna jest budowa nowych przedszkoli, która rozwiąże dotychczasowe problemy lokalowe. Niezbędne są także działania związane z wprowadzeniem dodatkowych zajęć w przedszkolach wiejskich oraz podnoszeniem kwalifikacji i kompetencji nauczycieli przedszkolnych, m.in. diagnozy i wspomaganie dzieci pięcioletnich w osiąganiu gotowości do podjęcia nauki w szkole, a także w zakresie możliwości i przygotowania zajęć ruchowych, sportowych dla dzieci, nauczania języka angielskiego w okresie przedszkolnym.

W zakresie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego edukacja prowadzona jest w 4 szkołach podstawowych i 3 gimnazjach (Szkoła Podstawowa w Jarantowicach, Zespół Szkół w Myśliwcu: Szkoła Podstawowa i Gimnazjum, Zespół Szkół w Ryńsku: Szkoła Podstawowa i Gimnazjum im. Jana Pawła II, Zespół Szkół w Zieleniu: Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki i Gimnazjum). Na przestrzeni ostatnich lat zauważa się spadek liczby uczniów w gimnazjach i niewielki wzrost w szkołach podstawowych.

Tabela 13. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne – stan na 31.12.2014 r.

Wyszczególnienie	Szkoły podstawowe		Liczba uczniów w szkołach podst.		Gimnazja		Liczba uczniów w gimnazjach	
	2009	2014	2009	2014	2009	2014	2009	2014
Gmina Wąbrzeźno	4	4	532	535	3	3	294	247

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS

- **Infrastruktura ochrony zdrowia**

Na terenie Gminy Wąbrzeźno funkcjonują 3 przychodnie. W 2014 r. udzielono 32 220 porad ogólnych (porad lekarza podstawowej opieki zdrowotnej i lekarza rodzinnego).

Tabela 14. Charakterystyka opieki zdrowotnej – stan na 31.12.2014 r.

Jednostka terytorialna	Przychodnie ogółem	Porady w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	Porady ogólnodostępne razem - porady POZ i lekarza rodzinnego
Gmina Wąbrzeźno	3	32 220	32 220

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Na terenie Gminy Wąbrzeźno działają następujące placówki ochrony zdrowia:

- 1) Ośrodek Zdrowia w Ryńsku,
- 2) Ośrodek Zdrowia w Zieleniu,
- 3) Przychodnia Medycyny Rodzinnej „Brader” s.c. w Sitnie.

Główną rolę w zakresie ochrony zdrowia odgrywa Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Nowy Szpital sp. z o.o. w Wąbrzeźnie. Szpital dysponuje 4 oddziałami, 15 poradniami specjalistycznymi, poradnią ogólną, POZN, szkołą rodzenia, zakładem opiekuńczo-leczniczym.

Na terenie gminy zdiagnozowano następujące potrzeby w zakresie infrastruktury ochrony zdrowia:

Wyszczególnienie	Potrzeby w zakresie usprawnienia działania ochrony zdrowia
Gmina Wąbrzeźno	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa Ośrodka Zdrowia w Ryńsku. • Istnieje zapotrzebowanie na zabiegi rehabilitacyjne i wyposażenie placówek ochrony zdrowia w tym zakresie

- **Infrastruktura kultury**

W gminie życie kulturalne toczy się wokół bibliotek gminnych i świetlic wiejskich. Te instytucje są organizatorami imprez i wydarzeń kulturalnych, np. dożynki, okolicznościowe festyny itp.

Na przestrzeni ostatnich lat zauważa się wzrost zainteresowania usługami świadczonymi przez biblioteki na terenie gminy Wąbrzeźno. Na przestrzeni 5 lat liczba czytelników wzrosła o prawie 30%. Jest to bardzo pozytywny trend, odwrotny do ogólnopolskiego zjawiska spadku liczby czytelników. Poniżej przedstawiono podstawowe dane statystyczne dot. liczby placówek kulturalnych funkcjonujących na terenie gminy w ostatnich latach oraz liczby osób korzystających.

Tabela 15. Instytucje kulturalne gminy w latach 2010-2014 – stan na 31.12.2014 r.

Wyszczególnienie	J.m.	2010	2014
Biblioteki i filie ogółem	ob.	4	5
Czytelnicy w ciągu roku	osoba	759	971
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	osoba	89	113

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS.

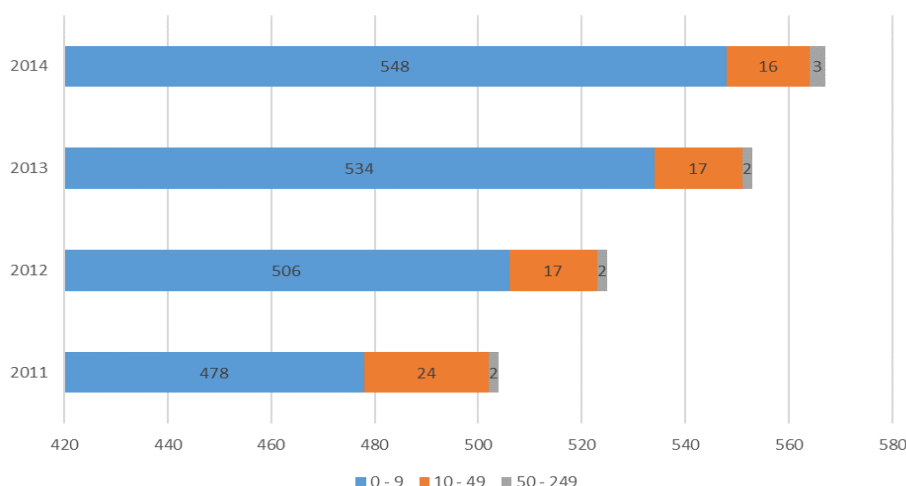
II.5. Sfera gospodarcza

• Podmioty gospodarcze

W 2014 roku na terenie gminy w rejestrze REGON zarejestrowanych było 567 podmiotów gospodarczych, w tym w sektorze prywatnym funkcjonowało 548 podmiotów, a w sektorze publicznym – 19 podmiotów. Statystyka wskazuje, że liczba podmiotów gospodarczych na przestrzeni ostatnich 5 lat systematycznie wzrasta - od 2010 r. o ponad 12%.

Zdecydowaną większość firm działających na terenie gminy to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób – ich liczba wynosi 548. Na przestrzeni ostatnich lat widać sukcesywny wzrost liczby mikroprzedsiębiorstw. Zauważalnym zjawiskiem jest spadek liczby małych przedsiębiorstw (zatrudniających od 10 do 49 osób), w 2011 r. było ich 24, zaś w 2014 już tylko 16. Prawdopodobnie poprzez redukcję zatrudnienia, małe przedsiębiorstwa spadają do kategorii mikroprzedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa zatrudniające od 50-249 osób, tj. średnie przedsiębiorstwa z 2 w 2011 r. wzrosły do 3 w 2014 r. Na terenie gminy nie funkcjonują duże przedsiębiorstwa (zatrudniające powyżej 250 pracowników).

Wykres 7. Liczba podmiotów gospodarczych wg wielkości przedsiębiorstwa – stan na 31.12.2014 r.

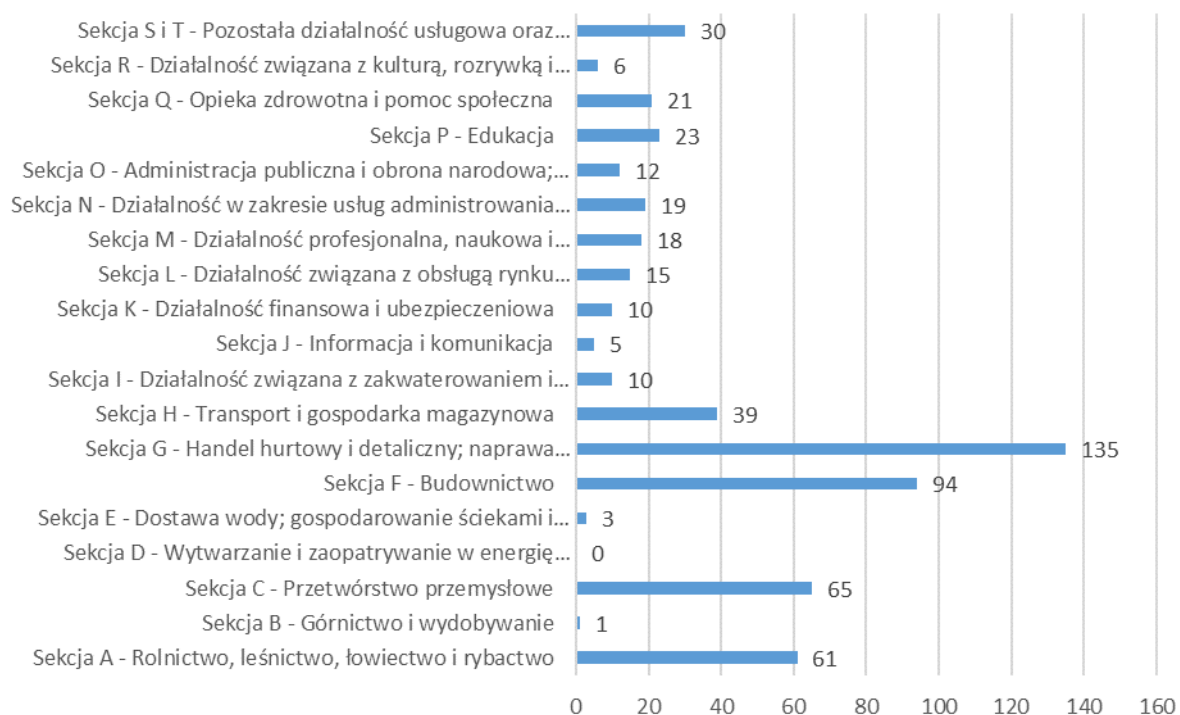

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Biorąc pod uwagę strukturę przedsiębiorstw z sektora prywatnego w 2014 r. według form prawnych aż 461 firm to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Do pozostałych przedsiębiorstw zalicza się: 17 spółek handlowych, 6 spółdzielni, 17 stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych jest w sektorze handlu (wraz z naprawą pojazdów) – 24% i w budownictwie – 17%, następnie działalność związana z przetwórstwem przemysłowym i rolnictwo - po 11%. Poniższy wykres prezentuje liczbę podmiotów gospodarczych według sekcji PKD.

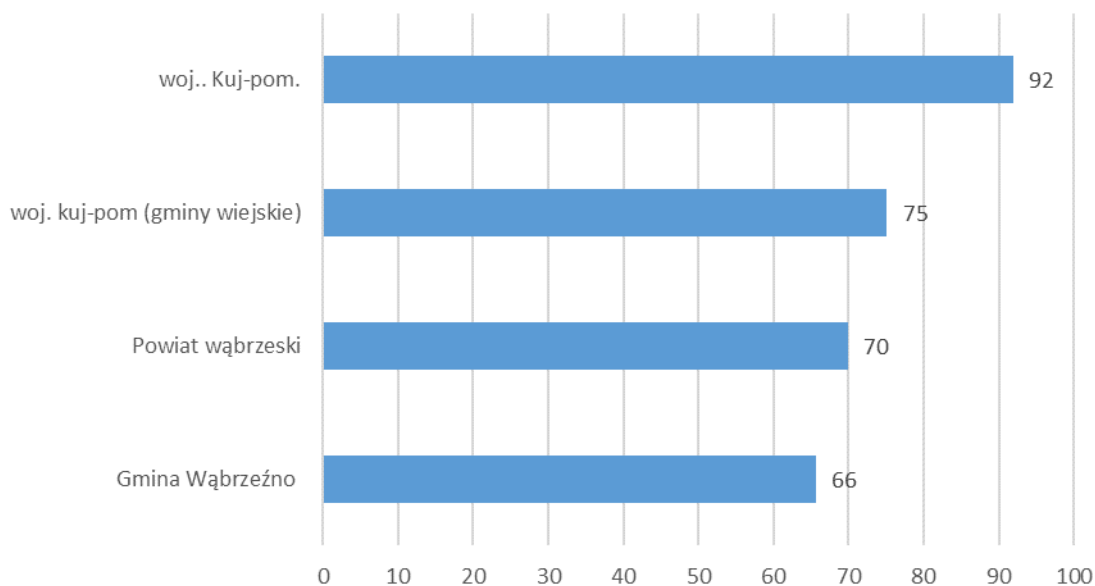
Wykres 8. Liczba podmiotów gospodarczych wg sekcji PKD – stan na 31.12.2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON przypadających na 1000 mieszkańców wynosi 66 – wskaźnik jest niższy od średniej powiatowej o 4 punkty, zaś od średniej wojewódzkiej o 26 punktów (zaś od średniej wojewódzkiej dla gmin wiejskich o 9). Liczbę podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 9. Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON przypadających na 1000 mieszkańców – stan na 31.12.2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL – GUS.

Do liderów gospodarczych i jednocześnie największych pracodawców w Gminie Wąbrzeźno należą:

- Zakład Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych - Halina Błażejewicz,
- Zakład piekarniczo-cukierniczy - Bogusław Nowakowski,
- Zakład stolarski - Marek Rumiński,
- „Budzyńscy” spółka cywilna z o.o. - Budzyńscy,
- Zakład Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych - Andrzej Kiwała,
- Przedsiębiorstwo-Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „Krystal” - Alfred Kociotek,
- „Mirpol” Zakład Mechaniczno-Ślusarski-Handel hurtowy i detaliczny artykułami - Mirosław Błażejewski,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno- Usługowo- Handlowe „Jagstol” - Jerzy Jagodziński.

• Tereny inwestycyjne

Jednym z elementów pobudzania i kreowania gospodarki lokalnej jest tworzenie terenów inwestycyjnych, umożliwiających napływ przedsiębiorców. Samorząd powiatu, Miasto Wąbrzeźno i gmina Wąbrzeźno czynią wszelkie starania w kierunku utworzenia podstrefy ekonomicznej w Wałyczku i pozyskania nowych inwestorów. Teren inwestycyjny o powierzchni 190 ha leży przy drodze wojewódzkiej nr 534, w odległości 0,5 km od linii kolejowej i 15 km od autostrady A1. Negocjacje i prace związane z uruchomieniem strefy ekonomicznej są w toku.

II.6. Sfera środowiskowa

Gmina Wąbrzeźno posiada wiele walorów przyrodniczych, ponieważ leży ona w obrębie obszaru chronionego krajobrazu oraz obiektów indywidualnej ochrony przyrody. Na terenie gminy Wąbrzeźno można znaleźć rezerwat przyrody "Wronie", obszar chronionego krajobrazu "Obszar kompleksu torfowiskowo-jeziorno-leśnego Zgniłka-Wieczno-Wronie, pomniki przyrody (szczególnie skupienie 5 drzew, w tym 4 dęby i 1 kasztanowiec zwyczajny) oraz użytki ekologiczne (m.in. śródleśne bagna, mokradła i zatorfione zagłębienia wytopiskowe - leśnictwo Wronie, Nielub i Czystochleb).

Najbardziej znaną i cechującą się największymi walorami przyrodniczymi formą przyrody na terenie Gminy Wąbrzeźno jest rezerwat przyrody „Wronie”, który mianowany został Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 11 października 1978 roku. Główną przyczyną powstania rezerwatu jest zachowanie i ochrona fragmentu buczyny pomorskiej przy północno-wschodniej granicy zasięgu buka. Pierwszoplanowym przedmiotem ochrony w rezerwacie „Wronie” jest zespół roślinny żywej buczyny niżowej, gdzie las tworzy buk z domieszką dębu szypułkowego. W przerzedzeniach można spotkać zwarte kępy samosiewu jaworu, które zajmują obecnie około 15% całej powierzchni zespołu. Gatunkiem, który charakteryzuje rezerwat jest z pewnością perłówka jednokwiatowa, która rzadko występuje w tej części kraju. W okresie wiosny runo tworzone jest przede wszystkim przez zawilca gajowego i zawilca żółtego. W runie letnim natomiast przeważają gatunki takie jak marzanka wonna, prosownica rozpierzchła, wiechlina gajowa i konwalijka dwulistna. Rezerwat „Wronie” ma w sumie powierzchnię 68,74 ha i charakter leśny. Plan jego ochrony został stworzony rozporządzeniem Nr 246/00 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z dnia 7 grudnia 2000 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2001 r. Nr 3, poz. 23).

Obszar Chronionego Krajobrazu Torfowiskowo-Jeziorno-Leśnego „Zgniłka-Wieczno-Wronie”. Tereny te zostały objęte ochroną zgodnie z uchwałą nr VI/106/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 marca 2011 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz.Urz.Woj.Kuj.-Pom. Nr 99 poz.793). Obszar strefy krawędziowej doliny Wisły” zajmują powierzchnię o wielkości 514,0 ha na terenie gminy Płużnica. Jego jedną z głównych funkcji jest ochrona wysokiej, stromej i malowniczej strefy krawędziowej Doliny Dolnej Wisły, wraz z jej terenami przyległymi. Obszar kompleksu torfowiskowo-jeziorno-leśnego „Zgniłka-Wieczno-Wronie” został stworzony w celu ochrony największego na terenie gminy Wąbrzeźno kompleksu torfowiskowego ze zbiorowiskami roślinnymi i szeregiem rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt. Powierzchnia obszaru wynosi 10.645,00 ha i obszarem wkracza na terytoria gmin Dębowa Łąka, Płużnica i Wąbrzeźno). Tereny „Zgniłka-Wieczno-Wronie” obejmują także największe na obszarze Pojezierza Chełmińskiego jezioro Wieczno, które służy za użytek rekreacyjny, a jednocześnie służy za miejsce lęgowe dla ptactwa. Obszar chroniony sięga także do kompleksu leśnego z rezerwatem przyrody „Wronie”. Mówiąc o formach ochrony przyrody na terenie Gminy Wąbrzeźno należy uwzględnić także obecność licznych użytków ekologicznych. W regionie można odnaleźć kilkadziesiąt takich form ochrony przyrody. Dużą część użytków stanowią

bagna, mokradła i podmokłości. W celu ochrony owych użytków, władze wprowadziły pewne zakazy, a mianowicie: obowiązuje zakaz zmiany stosunków wodnych, wydobywania surowców mineralnych i torfu, zbioru wszystkich dziko rosnących roślin, z wyjątkiem owoców i grzybów, stosowania środków chemicznych itp. Do powszechnie występujących form przyrody zalicza się także pomniki przyrody.

Na terenie Gminy Wąbrzeźno można znaleźć wiele obiektów o takim charakterze, jednak wyróżnia się 5 drzew, w tym 4 dęby i 1 kasztanowiec zwyczajny. Pozostałe lokalne pomniki przyrody, których jest łącznie kilkanaście, to w większej części skupiska dębów, buków i jodeł pospolitych. Pod ochroną są także pojedyncze pomniki, takie jak: kasztanowiec, lipa drobnolistna, dąb szypułkowy, dąb suchy oraz głąz narzutowy. Objęcie ochroną prawną pomników przyrody odbywa się zgodnie z rozporządzeniem Nr 40/93 Wojewody Toruńskiego z 27 grudnia 1993 r. w sprawie uznania za pomniki przyrody oraz wykreślenia z Wojewódzkiego Rejestru Tworów Przyrody nieistniejących pomników przyrody (Dz. Urz. Woj. Tor. z 1994 r. Nr 1, poz. 1). Na szczególną uwagę zasługuje cis, znajdujący się w miejscowości: Ryńsk (gmina Wąbrzeźno) - Orzeczenie Prez. W.R.N. w Bydgoszczy NR 294 z dnia 31.12.1959 r. (Dz. Urz. W.R.N. w Bydgoszczy Nr 12, poz. 92 z 1960 r.). Parki dworskie są elementem nadających powiatowi wąbrzeskiemu walorów nie tylko przyrodniczych, ale także estetycznych i kulturowych. Na terenie powiatu można znaleźć 40 takiego rodzaju obiektów, z czego ponad połowa znajduje się na obszarze gminy Wąbrzeźno. Terytorium gminy obejmuje aż 21 parków, których łączna powierzchnia wynosi prawie 30 ha. Do największych z nich należą:

- parki dworskie (podworskie): Buk (0,90 ha), Jarantowice (1,75 ha), Katarzynki (1,25 ha), Łabędź (1,25 ha), Małe Radowiska (1,25 ha), Nielub (0,70 ha), Orzechowo (2,80 ha), Orzechówko (0,70 ha), Pływaczewo (0,25 ha), Przydwórz (0,60 ha), Rozgard (0,20 ha), Ryńsk (3,50 ha), Sosnówka (2,00 ha), Zieleń (2,10 ha), Trzcianek (1,60 ha), Węgorzyn (1,40 ha);
- parki pałacowe Wałycz (2,84 ha), Wronie (2,30 ha).

Na terenie Gminy Wąbrzeźno, jak i na całym terytorium powiatu wąbrzeskiego, nie znajdują się obszary NATURA 2000, czyli tereny mające znaczenie dla Wspólnoty, znajdujące się na liście, o której mowa w art. 27 ust.1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o *ochronie przyrody* (Dz. U. z 2013 r. poz.627 z późn. zm.). Terytorium gminy nie obejmuje także obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych. Jednak gmina ma wciąż wiele innych miejsc cennych pod względem przyrodniczym.

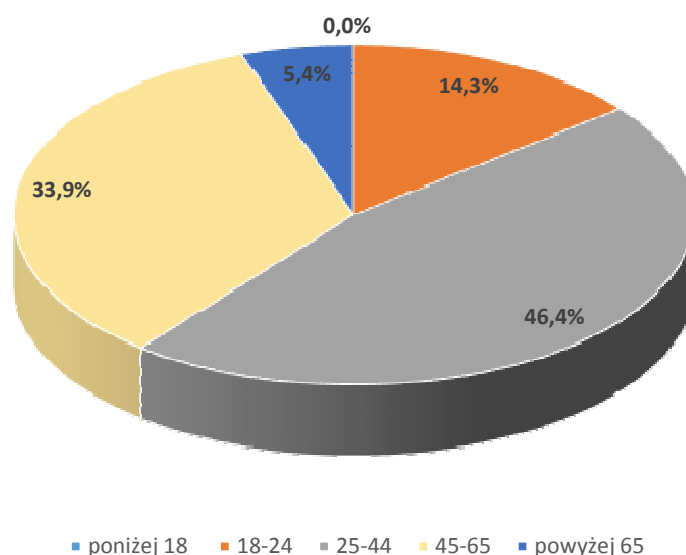
III. Identyfikacja problemów i potrzeb rozwojowych gminy

III.1. Raport z badań ankietowych

Dla pełnego zobrazowania sytuacji panującej na terenie Gminy Wąbrzeźno potrzebne są informacje uzyskane bezpośrednio od mieszkańców. W tym celu zostały przeprowadzone konsultacje społeczne przy użyciu kwestionariusza ankiety. W otrzymanych ankietach mieszkańcy otrzymali możliwość wyrażenia opinii o gminie i zaproponowania jej dalszych kierunków rozwoju. W badaniu wzięło udział 56 osób, z czego 40 (71,4%) stanowiły kobiety, natomiast 16 (28,6%) – mężczyźni.

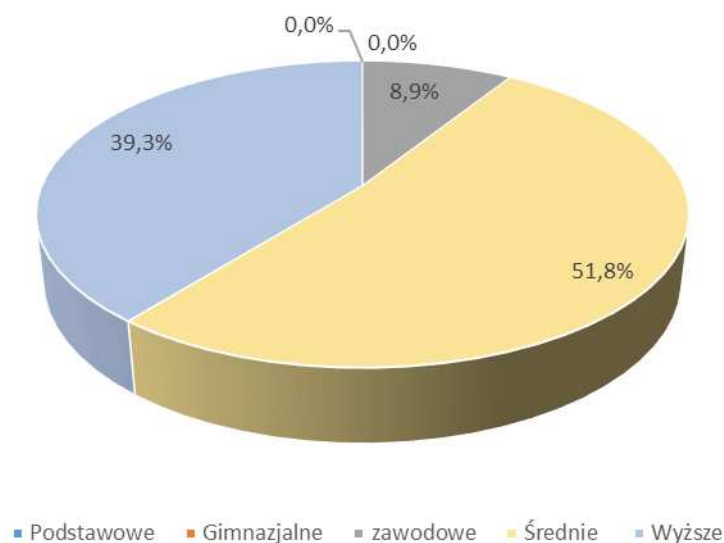
Znaczną większość ankietowanych stanowiły osoby w wieku 25-44 lat (46,4% badanych), następnie osoby w wieku 45-65 lat (33,9% badanych), osoby w wieku 18-24 lat stanowiły 14,3%, osoby w wieku poprodukcyjnym to 5,4% badanej populacji, zaś osoby w wieku przedprodukcyjnym – 0%.

Wykres 10. Struktura wiekowa respondentów.

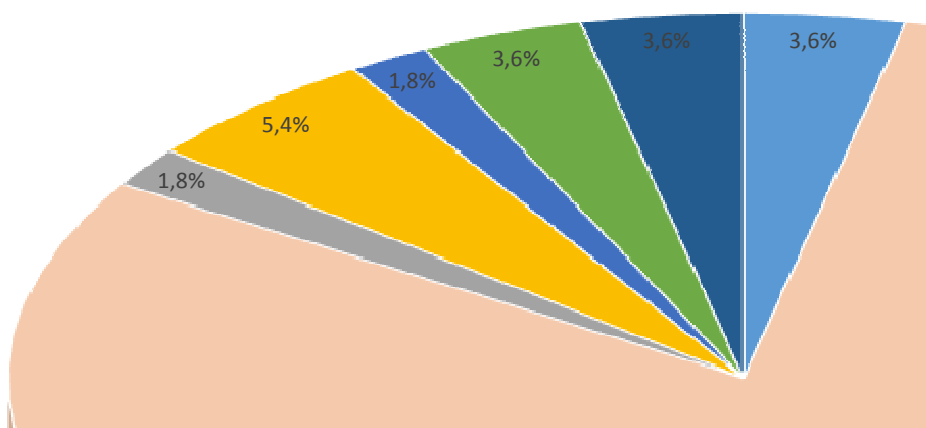
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Najliczniejszą grupę wśród ankietowanych stanowiły osoby posiadające wykształcenie średnie (51,8%) i wyższe (39,3%). Wykształcenie zawodowe posiadało 8,9% badanych.

Wykres 11. Struktura respondentów wg wykształcenia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Spośród ankietowanych najliczniejszą grupę stanowiły osoby pracujące w sektorze publicznym – 80,4%, osoby bezrobotne – 5,4%, uczniowie, rolnicy i emeryci – po 3,6%, osoby pracujące w sektorze prywatnym 1,8%, Przedsiębiorcy również wyrazili swoje zdanie w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, ich populacja wynosiła 1,8%.

Wykres 12. Struktura zatrudnienia respondentów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

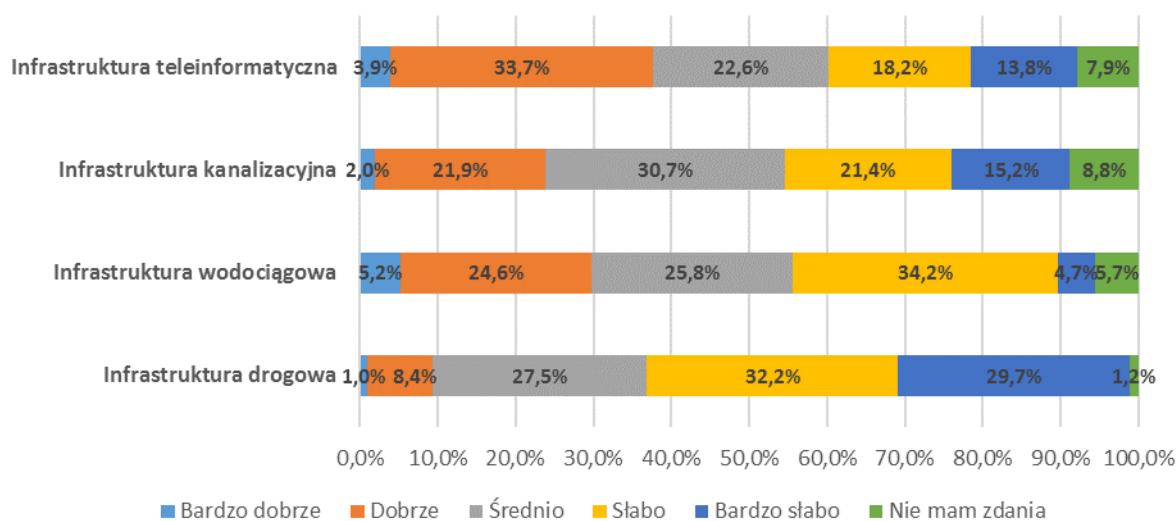
Pierwsza część ankiety dotyczyła oceny stanu rozwoju Gminy Wąbrzeźno w różnych aspektach, tj. infrastruktury technicznej, komunikacyjnej, społecznej, dostępności i jakości usług społecznych, sytuacji gospodarczej i rynku pracy oraz aktywności mieszkańców i współpracy społecznej.

- **Ocena stanu infrastruktury technicznej**

W zakresie infrastruktury drogowej mieszkańcy ocenili jej stan jako słaby i bardzo słaby w ponad 60%. Niezbędne są działania w celu jej naprawy, modernizacji i rozbudowy. Stan infrastruktury wodociągowej został oceniony nieco lepiej, odpowiedzi bardzo dobrze, dobrze i średnio udzieliła większość respondentów (55,5%). Rozwój infrastruktury kanalizacyjnej zgodnie z odpowiedziami, wymaga modernizacji i rozbudowy, odpowiedzi słabo i bardzo słabo wynosiły 36,6%. Najwięcej pozytywnych ocen udzielono w zakresie stanu infrastruktury teleinformatycznej (Internet). Dobrze i bardzo dobrze oceniło ją 37,6% badanych.

Reasumując najlepiej oceniono rozwój infrastruktury teleinformatycznej, zaś najgłębiej stan rozwoju infrastruktury drogowej na terenie Gminy.

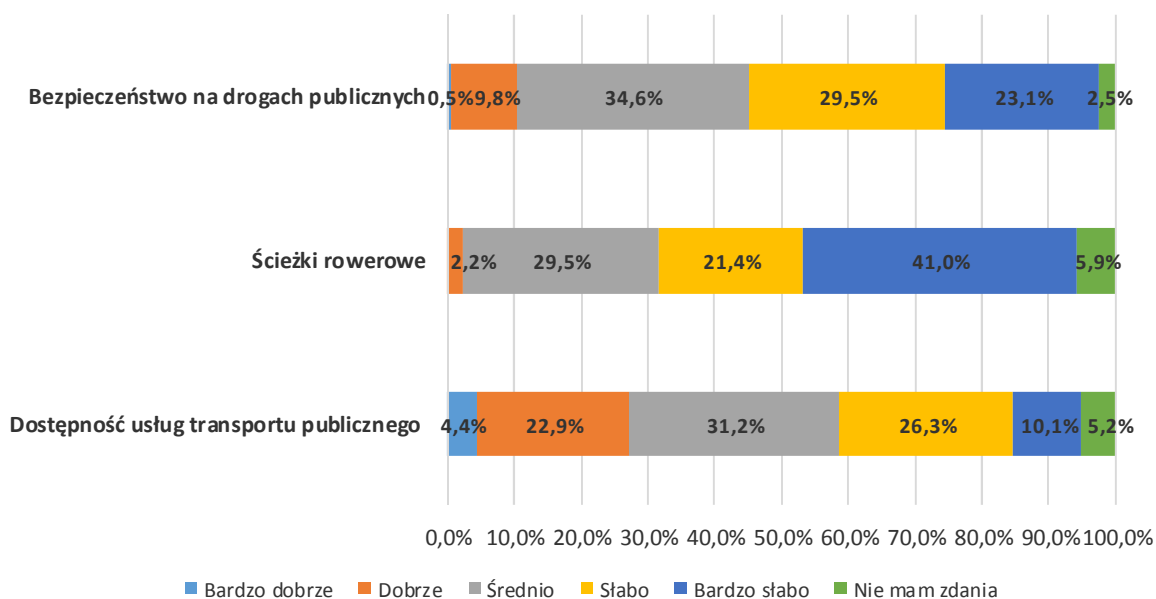
Wykres 13. Ocena stanu infrastruktury technicznej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

- **Ocena stanu powiązań komunikacyjnych**

Biorąc pod uwagę stan powiązań komunikacyjnych, w zakresie dostępności usług transportu publicznego, najczęściej wskazań dotyczyło odpowiedzi słabo i bardzo słabo – 36,4%. Badani mieszkańcy bardzo źle ocenili dostępność ścieżek rowerowych – ponad 60%. Bezpieczeństwo na drogach publicznych także wymaga uwagi, gdyż ponad połowa ankietowanych oceniła jego stan jako zły i bardzo zły. W zasadzie wszystkie aspekty powiązań komunikacyjnych zostały negatywnie ocenione.

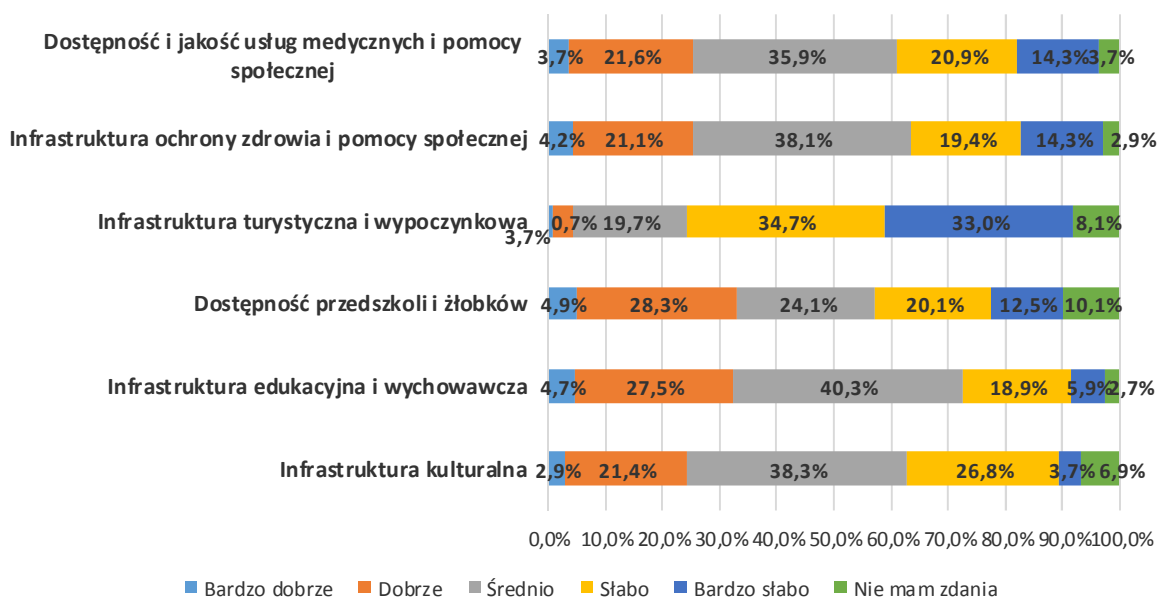
Wykres 14. Ocena stanu powiązań komunikacyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

- **Ocena stanu infrastruktury społecznej oraz dostępności i jakości usług społecznych**

Analizując poniższy wykres widać, że najgorzej oceniona została infrastruktura turystyczna i wypoczynkowa na terenie gminy (67%). Na podobnym poziomie oceniono dostępność i jakość usług medycznych i pomocy społecznej oraz infrastruktury z tym związanej – ok. 35% negatywnie ocenia ich stan. Dostępność żłobków i przedszkoli pozytywnie oceniło 33,2% badanych. Znaczna część mieszkańców – 32,2% dobrze i bardzo dobrze ocenia stan rozwoju infrastruktury edukacyjnej i wychowawczej.

Wykres 15. Ocena stanu infrastruktury społecznej oraz dostępności i jakości usług społecznych

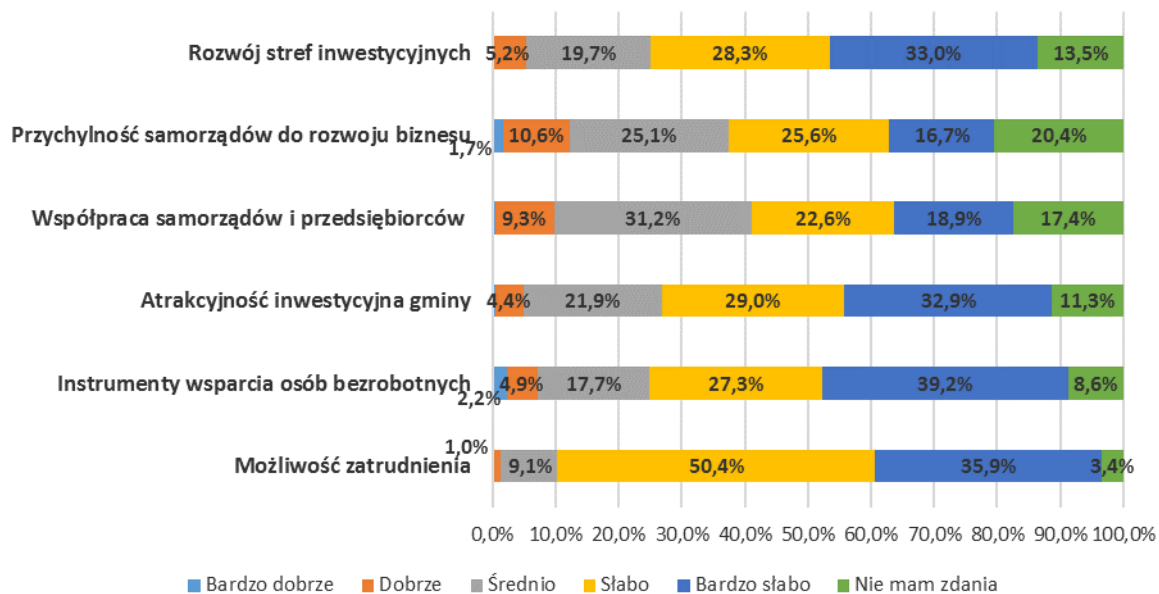

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

- **Ocena sytuacji gospodarczej i rynku pracy**

Ankietowani najgorzej ocenili możliwość zatrudnienia, ponad 86% uznało, że znalezienie pracy jest największym problemem. Wsparcie osób bezrobotnych także zostało negatywnie ocenione przez ponad 67% mieszkańców. Podobnie oceniono rozwój stref inwestycyjnych i atrakcyjność inwestycyjną gminy. Nieco lepiej wygląda sytuacja związana z przychylnością samorządu do rozwoju biznesu i współpracą samorządów i przedsiębiorców (najwięcej wskazań: dobrze i bardzo dobrze – po ok. 10%).

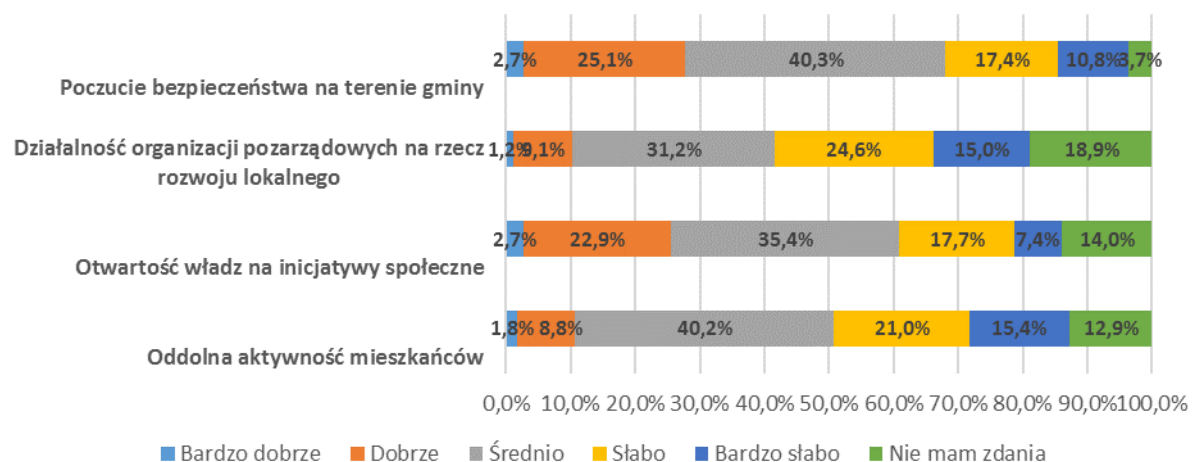
Wykres 16. Ocena sytuacji gospodarczej i rynku pracy

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

- **Ocena aktywności mieszkańców i współpracy społecznej**

Najślabiej oceniono działalność organizacji pozarządowych na rzecz rozwoju lokalnego (ok. 40%) i oddolną aktywność mieszkańców (36%). Poczucie bezpieczeństwa dobrze i bardzo dobrze ocenia ponad 27% mieszkańców, otwartość władz na inicjatywy społeczne ponad 25%.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

W następnej części ankiety poproszono ankietowanych o wskazanie najmocniejszych i najsłabszych stron Gminy Wąbrzeźno. Poniżej w tabelach zaprezentowano wskazania wg ich liczby.

Tabela 16. Mocne strony Gminy Wąbrzeźno

Liczba wskazań	Mocna strona/potencjał Gminy Wąbrzeźno
POWYŻEJ 10	<ul style="list-style-type: none"> - walory krajobrazowe - infrastruktura kulturalna i społeczna
PONIŻEJ 10	<ul style="list-style-type: none"> - dostęp do przedszkoli - zabytki - bliskość do autostrady - dobre położenie geograficzne - infrastruktura edukacyjna - właściwe zarządzanie gminą - otwartość na projekty inwestycyjne - tereny turystyczne (jezioro Wieczno) - rolnictwo - remonty szkół

Tabela 17. Słabe strony Gminy Wąbrzeźno

Liczba wskazań	Słabe strony Gminy Wąbrzeźno
POWYŻEJ 10	<ul style="list-style-type: none"> - infrastruktura drogowa - brak ścieżek pieszo rowerowych - wysokie bezrobocie
PONIŻEJ 10	<ul style="list-style-type: none"> - niska jakość ochrony zdrowia i usług medycznych - brak budownictwa socjalnego - brak inwestorów - za mała liczba przedszkoli - brak środków na termomodernizację - brak żłobków - brak promocji terenów inwestycyjnych - słabe rolnictwo - emigracja ludzi młodych - słabe wykształcenie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Ostatni element badania dotyczył wskazania przez mieszkańców propozycji przedsięwzięć do realizacji w najbliższych latach. Złożone przez ankietowanych propozycje były bardzo zróżnicowane, do zasugerowanych przez mieszkańców gminy inwestycji należą:

Przedsięwzięcie - liczba wskazań

- **Modernizacja infrastruktury drogowej – 38 wskazań**
- **Budowa ścieżek pieszo-rowerowych – 40 wskazań**
- Modernizacja infrastruktury społecznej – 4 wskazania
- Infrastruktura wodno- ściekowa – 11 wskazań
- Rozwój usług przedszkolnych – 14 wskazań
- Rozszerzenie oferty edukacyjnej – 13 wskazań
- Modernizacja infrastruktury przedszkolnej – 12 wskazań
- Rozwój usług ICT – 3 wskazania
- **Rozwój usług medycznych – 30 wskazań**
- Rozwój pomocy społecznej – 8 wskazań
- Inwestycje w Odnawialne źródła energii – 12 wskazań
- Infrastruktura teleinformatyczna – 9 wskazań
- **Rozwój usług turystycznych – 23 wskazania**
- Infrastruktura sportowo-rekreacyjna – 18 wskazań
- Rozwój usług społecznych – 10 wskazań
- **Podnoszenie kwalifikacji – 21 wskazań**

III.2. Analiza podstawowych problemów rozwojowych Gminy Wąbrzeźno

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej oraz badania ankietowego dokonano analizy podstawowych problemów rozwojowych Gminy Wąbrzeźno w odniesieniu do trzech sfer:

- infrastrukturalnej, ładu przestrzennego i środowiskowej,
- gospodarczej,
- społecznej.

Sfera infrastrukturalna i środowiskowa

Zidentyfikowanym problemem kluczowym występującym w sferze infrastrukturalnej, środowiskowej, ładu przestrzennego i środowiskowej jest **niewystarczający rozwój infrastruktury technicznej i stopień ochrony środowiska**.

Jednym z głównych problemów Gminy Wąbrzeźno jest zły stan techniczny dróg gminnych i słabo rozwinięta infrastruktura drogowa dostosowana do potrzeb ruchu pieszego i rowerowego. Część dróg jest nieutwardzona i ma charakter gruntowy. W złym stanie jest także infrastruktura towarzysząca dróg w zakresie chodników, miejsc parkingowych oraz oświetlenia. Jednym z głównych problemów jest także brak ścieżek pieszo-rowerowych. Na terenie gminy istnieje potrzeba budowy ścieżek rowerowych przy głównych ciągach komunikacyjnych ze względu na ochronę środowiska (redukcję emisji CO₂) oraz poprawę bezpieczeństwa użytkowników dróg. Jednak poza poprawą warunków poruszania się rowerzystów istotne jest również tworzenie zintegrowanych sieci dróg rowerowych przebiegających przez tereny cenne przyrodniczo i turystycznie. Uciążliwe jest także niewystarczające oświetlenie dróg publicznych i ulic, przystanków, miejsc zamieszkania i budynków użyteczności publicznej. Wpływa to negatywnie na poczucie bezpieczeństwa na terenie gminy. Poziom bezpieczeństwa dodatkowo obniża niewystarczająco rozwinięta infrastruktura towarzysząca w zakresie ciągów pieszych. Dodatkowo na bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego wpływa brak ścieżek rowerowych izolujących ruch rowerowy od samochodowego.

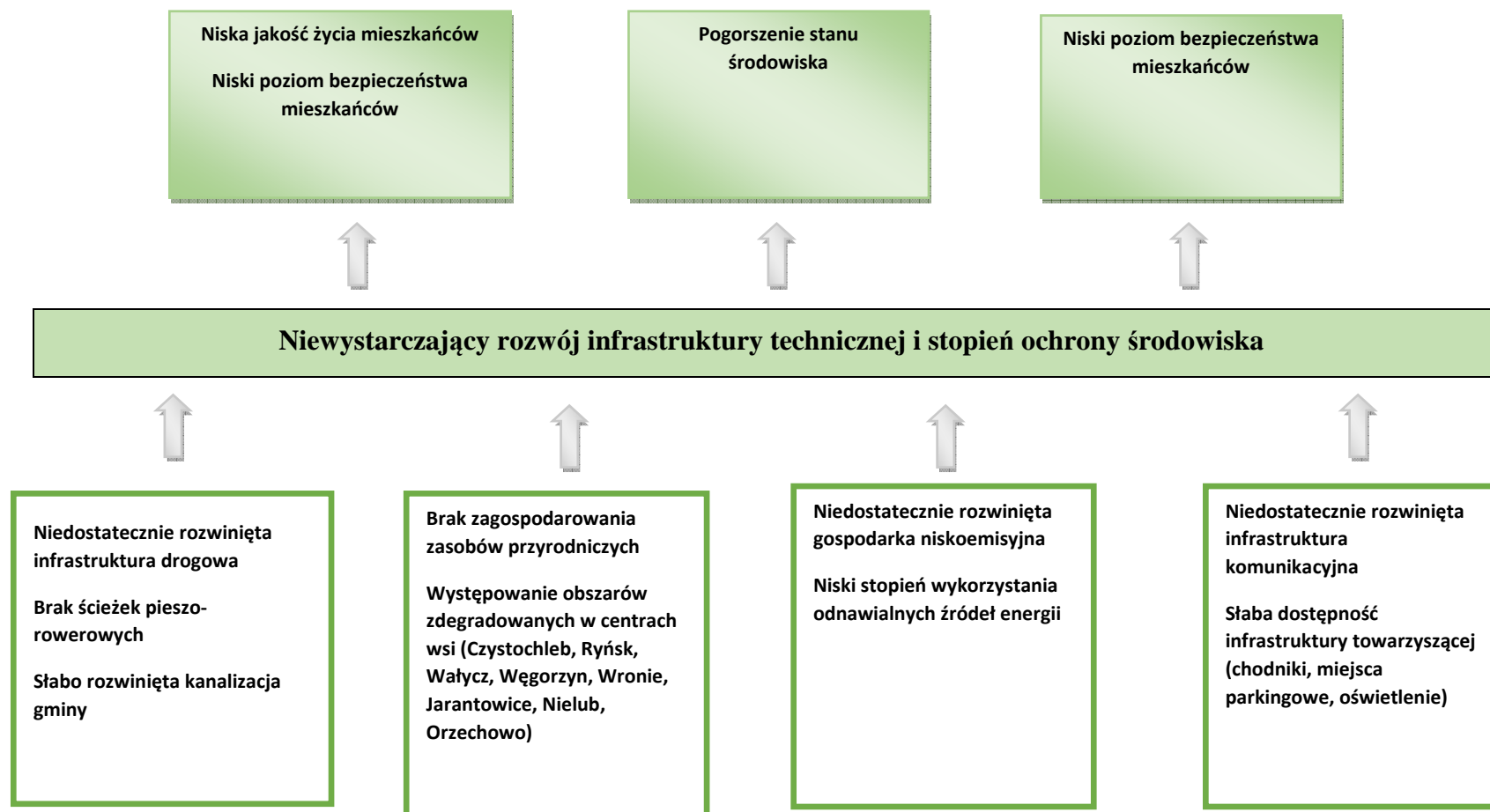
Kolejnym problemem jest niski stopień rozwoju infrastruktury technicznej na terenie gminy. Sytuacja ta wynika m.in. z niskiej dostępności systemu kanalizacji sanitarnej. Stopień zwodociągowania gminy, rozumiany, jako udział korzystających z instalacji w odniesieniu do ogółu mieszkańców wynosi 86,2%, zaś dla województwa – 91,1%. Sytuacja w tym zakresie jest dosyć zróżnicowana. Stopień skanalizowania gminy wynosi 18,7%, wynik ten plasuje gminę na ostatnim miejscu spośród gmin powiatu wąbrzeskiego. Duża część lokalnego społeczeństwa korzysta z bezodpływowych zbiorników ścieków (głównie miejscowości w okolicy Wąbrzeźna). Istnieje widoczna potrzeba inwestycji w zakresie rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Wąbrzeźno.

Istotnym problemem są także zdegradowane centra wsi i potrzeb rewitalizacji przestrzeni publicznych. Zgodnie z definicją rewitalizacja to zespół działań urbanistycznych

i planistycznych, koordynowanych przez lokalną administrację, których celem jest społeczne, architektoniczne, planistyczne i ekonomiczne korzystne przekształcenie wyodrębnionej części miejscowości czy też dzielnicy będących w stanie kryzysu wynikającego z czynników ekonomicznych i społecznych. Na terenie gminy istnieją miejscowości, w których następuje nasilenie negatywnych zjawisk, które wpłynęły na lokalną gospodarkę, czego następstwem jest kumulacja negatywnych zjawisk społecznych na takich właśnie obszarach i degradacja przestrzeni publicznej. Obszary te wymagają działań rewitalizacyjnych w zakresie modernizacji infrastruktury komunalnej, zaadaptowania obiektów do nowych funkcji, zagospodarowania przestrzeni publicznej i zaprowadzenia przestrzennego ładu przy zaangażowaniu w ten proces samych mieszkańców, których w znacznym stopniu dotyczy problem długotrwałego bezrobocia, wykluczenia społecznego i ubóstwa. Pozwoli to poprawić sytuację społeczno-gospodarczą na tym obszarze. Dokładne zidentyfikowanie obszarów problemowych o negatywnych zjawiskach społecznych, gospodarczych, środowiskowych i funkcjonalnych oraz wskazanie potencjalnych sposobów ich zniwelowania nastąpi w Gminnym Programie Rewitalizacji.

Zanieczyszczenie środowiska naturalnego w gminie jest również w dużym stopniu uwarunkowane niewystarczająco rozwiniętą gospodarką niskoemisyjną. Na terenie gminy wykorzystywane są na szeroką skalę przestarzałe rozwiązania technologiczne w zakresie efektywności energetycznej budynków. Duża część budynków nie spełnia wymogów w zakresie izolacyjności termicznej przegród budowlanych, co wiąże się ze zwiększonym zużyciem paliwa opałowego, i w efekcie natężoną emisją zanieczyszczeń, w tym przede wszystkim dwutlenku węgla, do powietrza atmosferycznego. W zaopatrzeniu w ciepło budynków, zarówno budynków użyteczności publicznej, jak i budynków mieszkalnych, dominuje ciągle energia uzyskiwana ze spalania paliw stałych. Odnotowuje się również niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii. W zakresie ochrony środowiska naturalnego istotnym problemem jest także składowanie, segregacja i usuwanie odpadów zawierających azbest.

SFERA INFRASTRUKTURALNA, ŁADU PRZESTRZENNEGO I ŚRODOWISKOWA.

Sfera gospodarcza

Kluczowym problemem zidentyfikowanym w sferze gospodarczej jest **niski poziom rozwoju gospodarczego**. Związane jest to z niedostateczną różnorodnością gospodarczą charakteryzującą się dominacją rolnictwa i nienowoczesnych branż oraz wysokim bezrobociem.

Gospodarka gminy jest oparta w głównej mierze o rolnictwo, stąd też jakość rolnictwa w dużej mierze warunkuje stan gospodarki w gminie. Zidentyfikowanym problemem jest w tym przypadku niska efektywność sektora: rolniczego i rolno-spożywczego. Ma to swoje źródła m.in. w słabej organizacji sektora rolnego, która wyraża się m.in. w niskim poziomie rozwoju struktur grup producenckich oraz małej aktywności rolników w zakresie konsolidacji środowiska rolniczego.

Istotną miarą problemu bezrobocia jest sukcesywny wzrost liczby kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych. Wysokie bezrobocie wśród kobiet jest spowodowane mniejszą mobilnością, koniecznością łączenia pracy zawodowej z prowadzeniem gospodarstwa domowego oraz nierzadko z nierównym statusem kobiet w stosunku do mężczyzn na rynku pracy, co prowadzi do wniosku, że grupa ta jest defaworyzowana ze względu na dostęp do rynku pracy. Stąd wyzwaniem dla działań prowadzonych w ramach Strategii Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023 jest zadbanie o równość szans w dostępie do rynku pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym szczególnie kobiet.

Kwestię problematyczną stanowi także niedostosowanie systemu kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy. Wykształcenie mieszkańców gminy jest niedostosowane do potrzeb pracodawców, o czym świadczy przeprowadzany przez Powiatowy Urząd Pracy w Wąbrzeźnie monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych. Problemem często zauważanym i sygnalizowanym przez przedsiębiorców z terenu gminy są niskie kwalifikacje osób bezrobotnych, w tym przede wszystkim ich wykształcenie. Potwierdzeniem powyższego są statystyki wskazujące na fakt, że największą liczbę osób bezrobotnych na terenie gminy stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i poniżej. Na terenie gminy obserwuje się niski poziom umiejętności pracowniczych, który często jest połączony z biernością mieszkańców, objawiającą się niechęcią do podejmowania pracy.

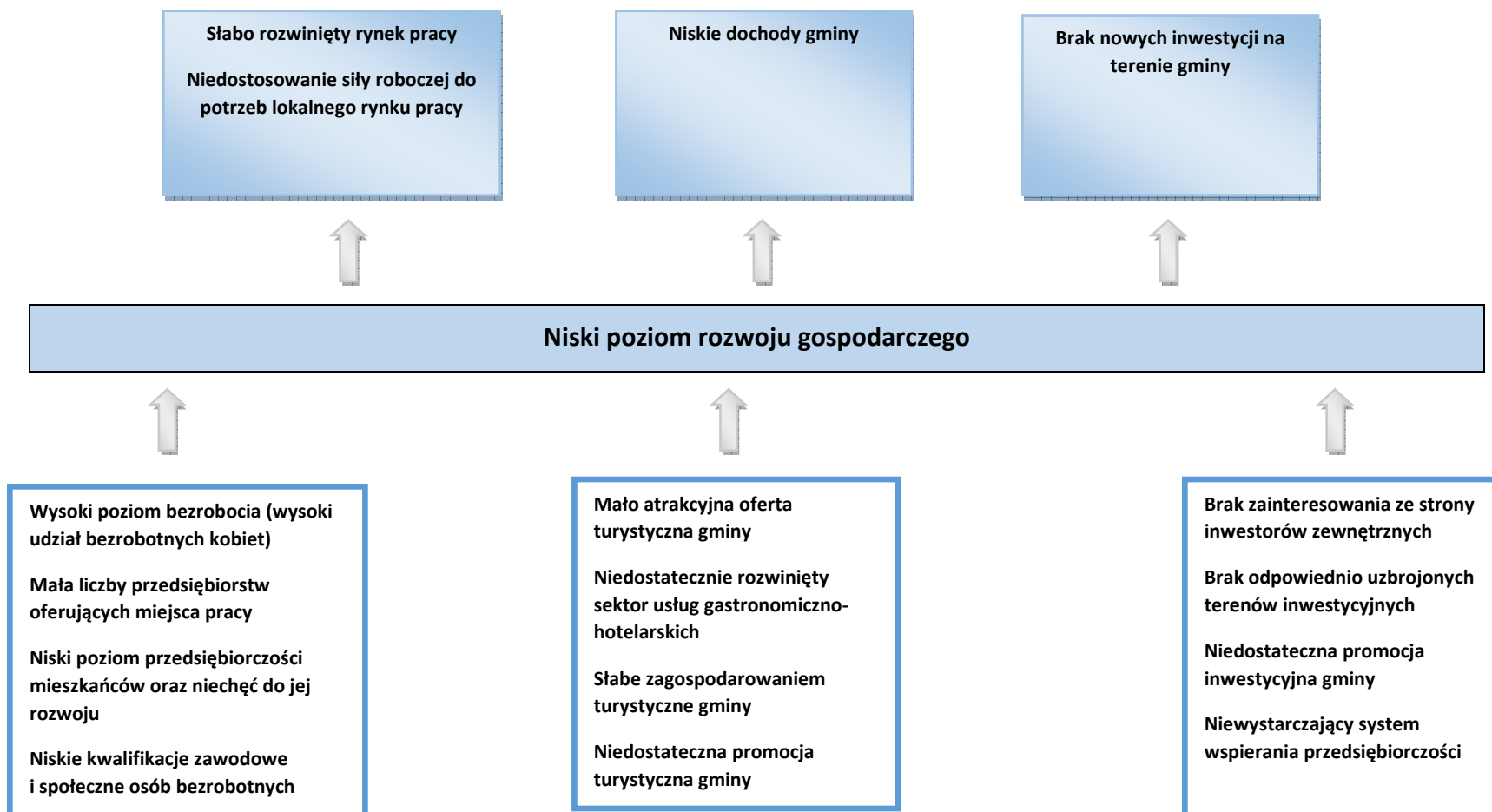
Niekorzystne warunki do rozwoju przedsiębiorczości w gminie Wąbrzeźno są uwarunkowane niską atrakcyjnością inwestycyjną gminy. Wyraźne niedostatki dostrzega się w przypadku dostępności odpowiednio uzbrojonych terenów inwestycyjnych. Problemem jest przede wszystkim ograniczona oferta sprzedaży i dzierżawy nieruchomości dla inwestorów.

Gmina Wąbrzeźno dysponuje korzystnymi warunkami do rozwoju turystyki ze względu na bogactwo zasobów przyrodniczych oraz liczne zlokalizowane na terenie gminy obiekty zabytkowe. Potencjał ten nie jest w pełni wykorzystywany, co przekłada się na niski udział turystyki w gospodarce lokalnej. Zidentyfikowane problemy hamujące rozwój sektora

turystycznego w gminie w szerokim zakresie dotyczą jakości i dostępności infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej. Ograniczona dostępność infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej na terenie gminy jest również powodowana brakiem ścieżek rowerowych, które zapewniają sprawną komunikację pomiędzy obszarami cennymi przyrodniczo i obiektami zabytkowymi. Powyższe stanowi znaczącą barierę w rozwoju turystyki aktywnej w gminie. Na terenie gminy obserwowany jest dosyć wyraźny niedorozwój sektora usług turystycznych i okołoturystycznych. Ma to swoje odzwierciedlenie w niskiej dostępności bazy noclegowej i gastronomicznej.

Drzewo problemów dla sfery gospodarczej zostało przedstawione na poniższym schemacie.

SFERA GOSPODARCZA

SFERA SPOŁECZNA

Głównym problemem sfery społecznej na terenie Gminy Wąbrzeźno jest niska jakość życia mieszkańców, wynikająca z niskiej aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców i niedostatecznej oferty usług społecznych.

Niska aktywność społeczno-gospodarcza mieszkańców gminy przejawia się przede wszystkim wysokim poziomem bezrobocia. W 2014 roku liczba osób bezrobotnych wyniosła 717 osób. Poziom bezrobocie w 2014 r. był niemal identyczny jak w 2011 r. Wśród osób bezrobotnych przeważają kobiety stanowiąc prawie 60% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych na terenie gminy. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym w 2014 roku wyniósł 13,1%. Wskaźnik ten jest wyższy niż średnia dla powiatu i województwa (zarówno ogółem, jak i dla gmin wiejskich). Udział bezrobotnych kobiet jest również wysoki, wynosi 17% i jest wyższy od średniej powiatowej (15,1 %) wojewódzkiej (11,2%).

Poza swoim wymiarem ekonomicznym bezrobocie (zwłaszcza długotrwałe) wywiera ujemne skutki społeczne. Bezrobocie rodzi negatywne reakcje emocjonalne, problemy zdrowotne, pesymizm i rezygnację. Niepokojąca jest coraz częściej obserwowana i zwiększająca swój zasięg bierność mieszkańców gminy w podejmowaniu pracy. W przypadku części osób bezrobotnych zauważa się tendencję do świadomego utrzymywania statusu osoby bezrobotnej, w celu utrzymywania świadczeń z pomocy społecznej. Duża grupa osób bezrobotnych podejmuje się dorywczych zajęć. Znaczący udział w grupie bezrobotnych mają również ludzie młodzi, których znaczna część jest na utrzymaniu rodziny.

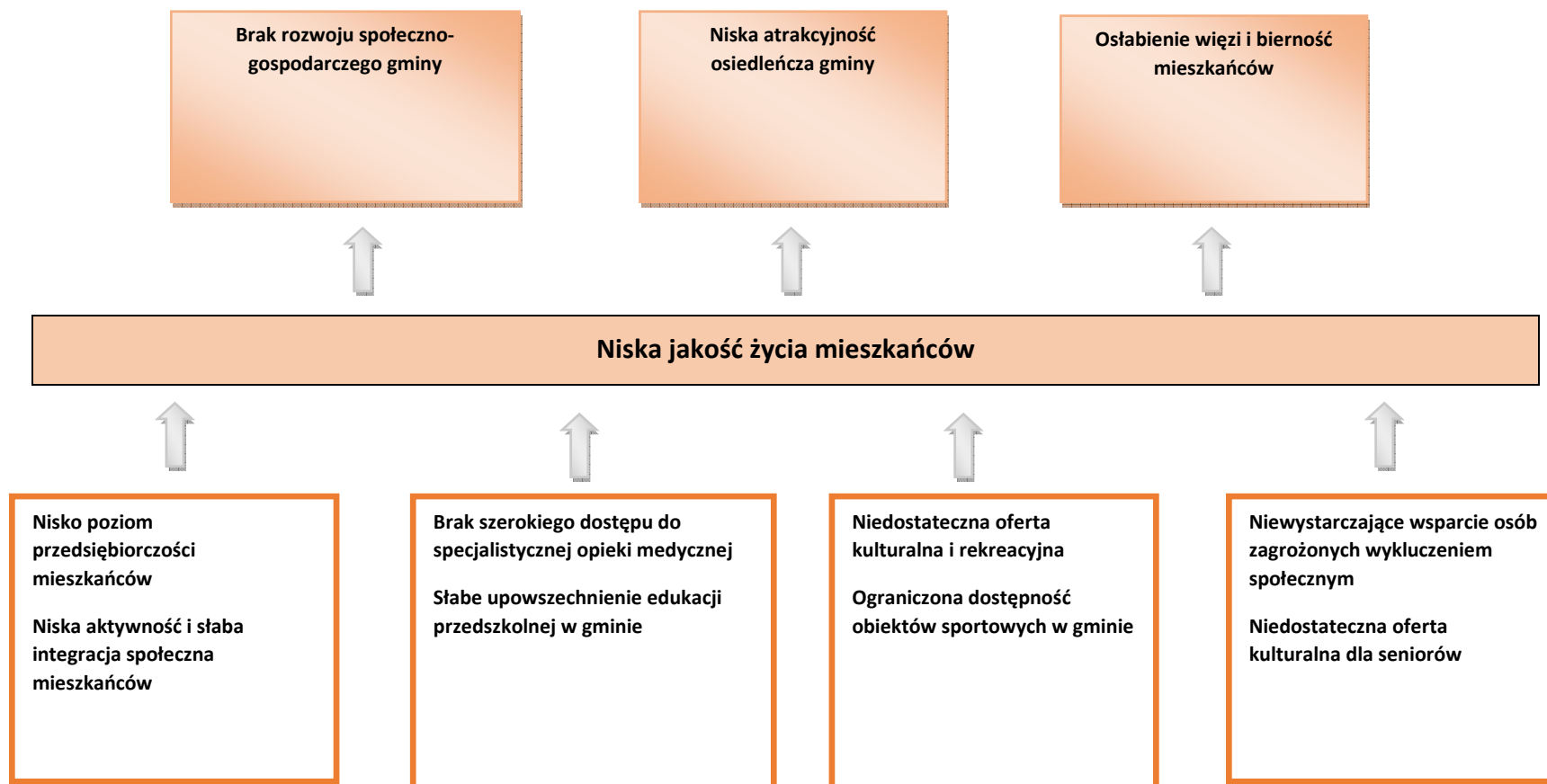
Kolejnym problemem jest niedostateczne wsparcie instytucjonalne osób starszych i niepełnosprawnych. Istnieje zapotrzebowanie na działania i projekty systemowe przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu, jak również szeroko rozumiane poradnictwo rodzinne. Wiele z projektów było realizowanych w ramach perspektywy unijnej 2007-2013, aktualnie podkreśla się potrzebę prowadzenia działań aktywizacyjno-szkoleniowych z wykorzystaniem stażu zawodowego w lokalnych firmach dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, długotrwałe korzystających z pomocy społecznej z uwzględnieniem zapotrzebowania na zawody deficytowe na lokalnym rynku pracy. Istotne jest aby na terenie gminy podejmować działania w celu poprawy kondycji fizycznej oraz intelektualnej osób niepełnosprawnych poprzez dostosowaną do ich możliwości edukację oraz zajęcia rehabilitacyjno-usprawniające. Priorytetem jest likwidacja barier architektonicznych, technicznych oraz barier w komunikowaniu się oraz stwarzanie warunków do pełnego uczestnictwa zarówno w edukacji jak i w życiu społecznym.

Często zgłaszanym problemem był ograniczony dostęp do odpowiedniej liczby lekarzy specjalistów. Jednocześnie zauważa się zdecydowanie gorszą sytuację na terenach wiejskich, gdzie problem pogłębia niewystarczająca dostępność komunikacyjna do ośrodków, w których zlokalizowane są placówki ochrony zdrowia.

Problemem występującym na terenie gminy jest niewystarczające wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Braki w tym zakresie dostrzega się w przypadku dostępności pomocy społecznej w formie poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego skierowanego do dzieci, młodzieży i osób dorosłych w zakresie rozwiązywania problemów rodzinnych, wychowawczych i zawodowych. Istotnym problemem jest także niedostateczne upowszechnienie edukacji przedszkolnej w gminie, gdzie jedynie 27,4% dzieci w wieku 3-5 lat objęta jest wychowaniem przedszkolnym. Jednym z celów rozwoju edukacji przedszkolnej powinno być zatem jej upowszechnianie oraz podniesienie świadomości rodziców na temat korzyści płynących dla dziecka z jego uczęszczania do przedszkola. W celu poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych przedszkola zgłaszają potrzeby dotyczące przede wszystkim modernizacji infrastruktury i wyposażenia, zapewnienia dodatkowych kierunkowych zajęć oraz podnoszenia kwalifikacji i kompetencji nauczycieli przedszkolnych.

Istotnym problemem z zakresu sfery społecznej jest brak zapewnienia przez gminę atrakcyjnej oferty kulturalnej i rekreacyjnej. Oferta kulturalno-rozrywkowa na terenie gminy jest niedostateczna. Dużo jest działań mających charakter rutynowy, związany z codzienną działalnością organizujących je placówek. Drzewo problemów dla sfery społecznej zostało przedstawione na poniższym schemacie:

SFERA SPOŁECZNA

III.3. Analiza SWOT

Przeprowadzona diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Gminy Wąbrzeźno umożliwiła wyciągnięcie wniosków poprzez sformułowanie mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń. Dodatkowym źródłem informacji na temat rzeczywistej oceny sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy były przeprowadzone badania ankietowe wśród mieszkańców gminy. Wnioski wyciągnięte z przeprowadzonej diagnozy i badań ankietowych przedstawiono w kolejnych częściach niniejszej strategii.

Zaprezentowana analiza SWOT to metoda diagnozy sytuacji społeczności lokalnej. Nazwa techniki pochodzi od pierwszych liter angielskich słów. Szczegółowa analiza SWOT polega na rozważeniu:

- ❖ **Sił (Strengths)** – mocnych stron – czynników wewnętrznie pozytywnych - atutów, które w sposób pozytywny wyróżniają z otoczenia, tworzące podstawy dla rozwoju, podnoszące atrakcyjność i konkurencyjność w oczach mieszkańców, inwestorów, osób odwiedzających,
- ❖ **Słabości (Weaknesses)** – słabych stron – czynników wewnętrznie negatywnych – konsekwencji ograniczeń zasobów, mających negatywny wpływ na rozwój gminy lub utrudniających realizację zamierzeń, obniżających pozycje zarówno w oczach mieszkańców, jak i inwestorów zewnętrznych,
- ❖ **Szans (Opportunities)** – czynników zewnętrznie pozytywnych – zjawisk i tendencji w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane stają się impulsem do rozwoju, cechy makrootoczenia, które sprzyjają rozwojowi gminy,
- ❖ **Zagrożeń (Threats)** – czynników zewnętrznie negatywnych – wszystkich czynników zewnętrznych, które postrzegane są jako bariery, cechy makrootoczenia, które mogą spowolnić rozwój gminy.

Czynniki usystematyzowane jako mocne i słabe strony traktowane są jako wewnętrzne uwarunkowania gminy, odnoszące się bezpośrednio do zasobów i problemów istniejących na jej obszarze. Szanse i zagrożenia są traktowane jako uwarunkowania zewnętrzne, niezależne, których zaistnienie w otoczeniu gminy może na nie oddziaływać.

Analiza SWOT, jak i kierunki rozwoju gminy przedstawiono w podziale na trzy sfery:

- Sfera 1: Infrastrukturalna i środowiskowa,
- Sfera 2: Gospodarcza,
- Sfera 3: Społeczna.

Tabela 18. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Infrastruktura i transport – dostępność infrastruktury transportowej i bliskość autostrady A1; ✓ Rolnictwo pełni ważną rolę w lokalnej gospodarce, a istniejący potencjał to cenna baza dla rozwoju rolnictwa ekologicznego; ✓ Dostępna baza turystyczna, w tym Ośrodek Wypoczynkowy w Przydworzu; ✓ Ogólna dostępność infrastruktury wodno-kanalizacyjnej; ✓ Dostępność infrastruktury społecznej; ✓ Sieć placówek szkolnych i poziom infrastruktury edukacyjnej; ✓ System pomocy społecznej; ✓ Infrastruktura sportowa – jej dostępność i stan; ✓ Sektor obywatelski i duża liczba organizacji pozarządowych, co stanowi jednocześnie potencjał do realizacji oddolnych inicjatyw; ✓ Dziedzictwo lokalne, w tym zabytki nieruchome, pomniki przyrody i cykliczne imprezy kulturalne. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Niski poziom przedsiębiorczości; ✓ Brak inwestorów gotowych do rozwoju przedsiębiorstw na obszarze strategii; ✓ Niski poziom zróżnicowania gospodarki – główną rolę pełni rolnictwo; ✓ Niewystarczająca ilość nowych miejsc pracy; ✓ Niski poziom wykształcenia mieszkańców; ✓ Słaby poziom edukacji; ✓ Mało rozwinięta oferta kulturalno-sportowa, dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych i seniorów w świetlicach wiejskich i innych jednostkach, Brak opiekunów i animatorów sportu, kultury i rekreacji; ✓ Brak kwalifikacji oczekiwanych przez przedsiębiorców u osób poszukujących pracy, zwłaszcza ludzi młodych, absolwentów opuszczających szkoły; ✓ Brak nowych osób aktywnych społecznie; ✓ Wysokie bezrobocie; ✓ Niedostateczny poziom cyfryzacji i stan wyposażenia placówek oświatowych w nowoczesny sprzęt komputerowy i dostęp do szerokopasmowego Internetu; ✓ Brak miejsc integracji społecznej w mniejszych miejscowościach; ✓ Zły stan techniczny dróg, zwłaszcza gruntowych; ✓ Infrastruktura komunikacyjna niedostosowana dla ruchu pieszego; ✓ Niedostateczna adaptacja przestrzeni publicznej do potrzeb i wymagań osób niepełnosprawnych; ✓ Słabe oświetlenie uliczne w niektórych miejscowościach.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Możliwość rozwoju przedsiębiorczości, w tym w oparciu o środki unijne; ✓ Wykorzystanie potencjału turystycznego; ✓ Rozwój agroturystyki; ✓ Zaangażowanie młodzieży i osób starszych w różne działania społeczne; ✓ Optymalne wykorzystanie dostępnej już infrastruktury społecznej; ✓ Możliwość zagospodarowania gruntów na tereny inwestycyjne; ✓ Polityka prorodzinna kraju. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dalszy wzrost bezrobocia; ✓ Negatywne zmiany demograficzne ✓ Starzenie się społeczeństwa; ✓ Częste zmiany prawa; ✓ Wzrost konkurencyjności turystycznej sąsiadujących regionów.

III.4. Wizja i misja

Przeprowadzona wcześniej diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej gminy oraz przeprowadzone konsultacje społeczne, stanowią podstawę sformułowania wizji rozwojowej gminy. Tworząc wizję gminy należy określić, jakie cechy powinny ją w przyszłości charakteryzować, co jest bardzo istotne z punktu widzenia formułowania celów rozwoju i kierunków podejmowanych działań. Cele rozwoju oraz konkretne przedsięwzięcia związane z ich realizacją, powinny prowadzić do osiągnięcia określonego stanu gminy, uznanego przez jej społeczność za pożądany i atrakcyjny.

Wizja stanowi jeden z podstawowych elementów wpływających na kierunek rozwoju lokalnego na danym terenie. Wyznacza pożądany stan docelowy w określonym momencie czasu – od roku opracowania strategii do roku 2023, do którego należy dążyć podporządkowując mu wszelkie działania podejmowane na obszarze gminy. Rozwój Gminy Wąbrzeźno będzie realizowany w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, które zakładają równowagę pomiędzy rozwojem gospodarczym, poszanowaniem praw przyrody i rozwojem społecznym. Rozwój ten zakłada podporządkowanie procesów gospodarczych potrzebie zachowania i ochrony środowiska naturalnego. Wizja rozwoju brzmi następująco:

Wizja

***Gmina Wąbrzeźno atrakcyjnym miejscem zamieszkania,
otwartym na rozwój i współpracę oraz zapewniającym
atrakcyjne warunki życia***

Następnym krokiem w kierunku ustanowienia celów strategicznych było ustalenie misji Gminy Wąbrzeźno. **Misja zawiera ogólny kierunek dalszego rozwoju gminy w planowanym horyzoncie czasowym strategii. Stanowi deklarowany sposób osiągnięcia stanu docelowego - wyrażonego w wizji rozwoju. Misja umożliwia skoncentrowanie wysiłków planistycznych i realizacyjnych na określonej grupie celów zadań realizacyjnych.** Misja rozwoju brzmi następująco:

Misja

***Misją Gminy Wąbrzeźno jest tworzenie warunków do poprawy
warunków życia mieszkańców, rozwoju przedsiębiorczości oraz
aktywności mieszkańców***

IV. Plan operacyjny

Diagnoza społeczno-gospodarcza i przeprowadzona na jej podstawie analiza SWOT, jak również wyniki sondażu społecznego pozwoliły na określenie trzech strategicznych celów rozwoju Gminy Wąbrzeźno wyznaczonych w ramach trzech priorytetów. Priorytety określają najważniejsze sfery, które najpilniej potrzebują interwencji na terenie Gminy Wąbrzeźno. Wyznaczonym celom strategicznym przyporządkowano odpowiednio cele operacyjne zaprezentowane na poniższym schemacie. W tabeli pod schematem przedstawiono szczegółową analizę kierunków działania i wyznaczonych w ich ramach zadań.

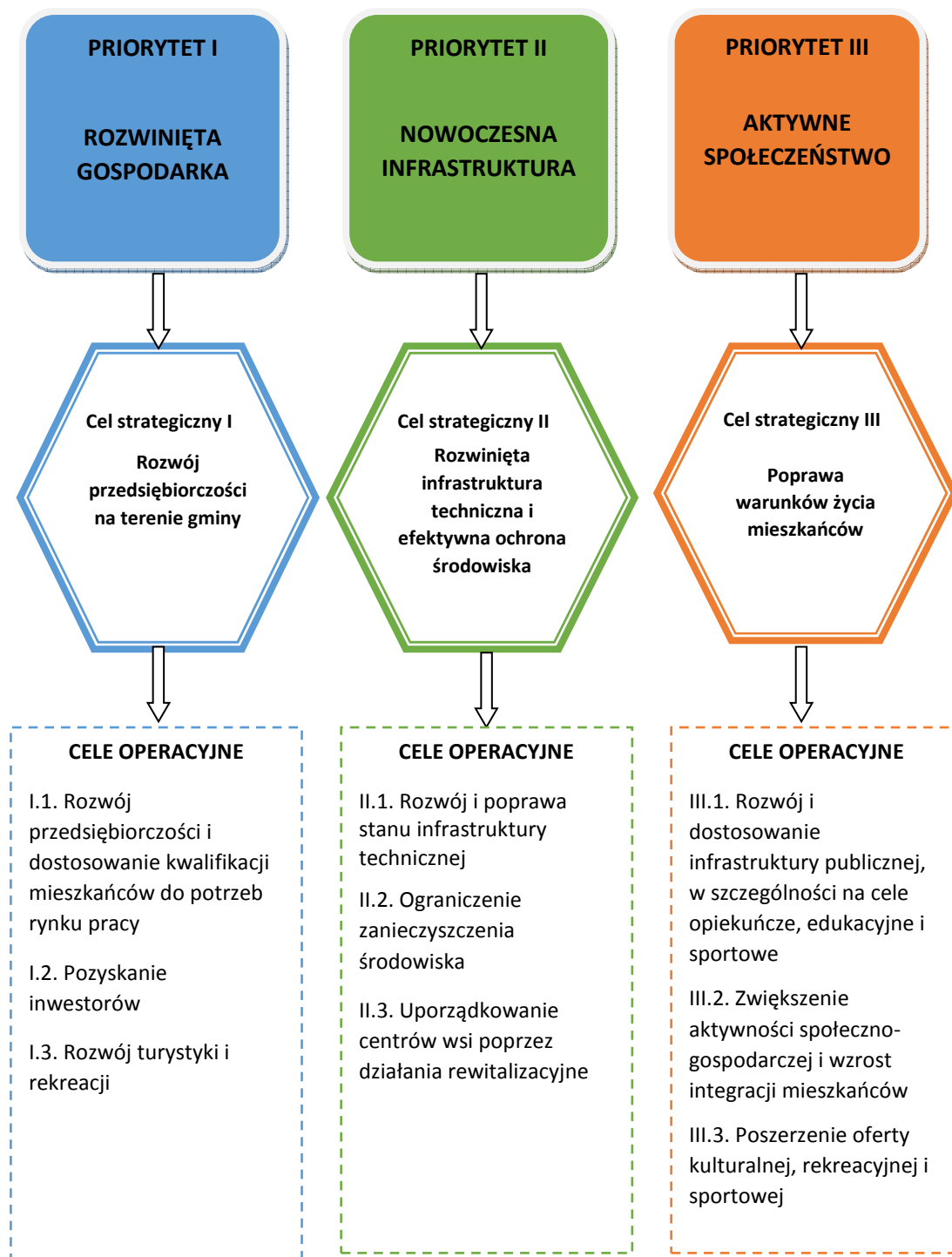

Tabela 19. Tabela. Analiza celów operacyjnych, kierunków działania i wyznaczonych w ich ramach przedsięwzięć.

Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy		
Cele operacyjne	Kierunek działania	Proponowane przedsięwzięcia
<p>Cel operacyjny I.1. Rozwój przedsiębiorczości i dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb rynku pracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Podniesienie kwalifikacji zawodowych i społecznych mieszkańców gminy w celu dostosowania ich do potrzeb rynku pracy - kierunek działania obejmuje aktywne działania na rzecz podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców gminy – osób bezrobotnych oraz pracowników/kadry oświatowej. ❖ Promocja przedsiębiorczości – kierunek działania obejmuje wszelkiego rodzaju wsparcie dla osób planujących założenie własnej działalności gospodarczej, szkolenia, spotkania z pracodawcami. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizacja szkoleń i kursów zawodowych oraz doradztwo zawodowe ▪ Wsparcie oraz aktywizacja osób bezrobotnych i poszukujących pracy w zakresie nierealizowanym przez wyspecjalizowane podmioty ▪ Dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy
<p>Cel operacyjny I.2. Pozyskanie inwestorów</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych w infrastrukturę techniczną, tj. kanalizacyjną, wodociągową, elektryczną i drogową działek inwestycyjnych zlokalizowanych na terenie gminy w celu zwiększenia ich atrakcyjności lokalizacyjnej i przyciągnięcia inwestorów. ❖ Promocja oferty inwestycyjnej gminy poprzez zakrojone na szeroką skalę działania promujące za pośrednictwem strony internetowej, kampanii informacyjnej w mediach branżowych i portalach branżowych, folderów dla inwestorów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opracowanie oferty terenów przeznaczonych pod inwestycje ▪ Uzbrojenie terenów inwestycyjnych przeznaczonych pod działalność gospodarczą – np. przebudowa dróg dojazdowych. ▪ Działania promocyjne gminy

<p>Cel operacyjny I.3. Rozwój turystyki i rekreacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Zagospodarowanie i tworzenie terenów rekreacyjnych na terenie gminy. W szczególności planuje się rewitalizację centrów wsi, w których zdiagnozowano obszary kryzysowe. Obszary te wymagają kompleksowych działań rewitalizacyjnych (nieliczna i chaotyczna mała infrastruktura, brak miejsc do krótkiego odpoczynku, brak oświetlenia, placu zabaw itd.). Niezbędne są także działania z zakresu rewitalizacji społecznej, w celu aktywizacji i integracji mieszkańców. ❖ Rozwój sektora usług turystycznych i około turystycznych, poprzez rozwój sektora rozbudowę i zróżnicowanie obiektów turystycznych na terenie gminy ❖ Promocja oferty turystycznej gminy 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rewitalizacja centrum wsi Czystochleb ▪ Rewitalizacja centrum wsi Ryńsk ▪ Rewitalizacja Osiedla Leśnego w Wałyczu ▪ Rewitalizacja centrum wsi Węgorzyn ▪ Rewitalizacja centrum wsi Jarantowice ▪ Rewitalizacja centrum wsi Nielub ▪ Rewitalizacja centrum wsi Wronie ▪ Rewitalizacja centrum wsi Orzechowo ▪ Zagospodarowanie terenu w Ośrodku Wypoczynkowym w Przydworzu ▪ Rozbudowa systemu parkingowego w Ośrodku Wypoczynkowym w Przydworzu ▪ Promocja walorów turystycznych i historycznych gminy oraz lokalnych produktów,
---	---	--

Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska		
Cele operacyjne	Kierunek działania	Proponowane przedsięwzięcia
<p>Cel operacyjny II.1.</p> <p>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury technicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Modernizacja i rozbudowa nawierzchni dróg zlokalizowanych na terenie gminy oraz utwardzanie dróg gruntowych. Planuje się również współpracę z Powiatem Wąbrzeskim w zakresie modernizacji dróg powiatowych przebiegających przez teren gminy. ❖ Budowa ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych ❖ Zwiększenie dostępności infrastruktury towarzyszącej w zakresie: chodników, miejsc parkingowych i oświetlenia w szczególności przy miejscach użyteczności publicznej. Ponadto, zakłada się budowę oświetlenia wzdłuż dróg, oświetlenie miejsc zamieszkania oraz budynków użyteczności publicznej. ❖ Modernizacja sieci kanalizacyjnej, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach nie objętych systemem kanalizacji sanitarnej. ❖ Modernizacja i budowa budynków użyteczności publicznej m.in. instytucji kulturalnych, instytucji pomocy społecznej, szkół, przedszkoli. Należy także skupić się na rozwoju budownictwa socjalnego i komunalnego, w celu zwiększenia dostępności mieszkań dla osób najuboższych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków ▪ Budowa ujęcia i stacji uzdatniania wody ▪ Budowa sieci wodociągowej na terenie gminy ▪ Przebudowa dróg w Ryńsku ▪ Modernizacja drogi dojazdowej do gruntów rolnych w Ryńsku ▪ Przebudowa drogi relacji Łopatki-Jarantowiczki – Jarantowice ▪ Przebudowa drogi gminnej Nielub – Łabędź ▪ Przebudowa drogi gminnej Czystochleb - Małe Radowiska ▪ Budowa chodnika Pływaczewo - Zieleń Stacja PKP ▪ Budowa i przebudowa dróg gminnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą ▪ Budowa ścieżki pieszo-rowerowej Wąbrzeźno – Myśliwiec ▪ Budowa ścieżki pieszo-rowerowej Plebanka – Jarantowice ▪ Budowa ścieżki pieszo-rowerowej Zieleń wieś - Zieleń PKP ▪ Utwardzenie terenu przy budynku OSP w Ludowicach
<p>Cel operacyjny II.2.</p> <p>Ograniczenie zanieczyszczenia środowiska</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Rozwój gospodarki niskoemisyjnej i promocja odnawialnych źródeł energii poprzez kompleksową modernizację energetyczną budynków użyteczności publicznej oraz promocję termomodernizacji budynków mieszkaniowych wraz z wymianą oświetlenia tych obiektów na energooszczędne. Ponadto, zakłada się promocję wykorzystania odnawialnych źródeł energii 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Termomodernizacja budynków gminnych ▪ Zakup i montaż oświetlenia energooszczędnego ▪ Modernizacja oraz termomodernizacja budynków użyteczności publicznej ▪ Montaż kolektorów słonecznych na budynkach mieszkaniowych

	<p>w zakresie energii słonecznej, wodnej i energii wiatru poprzez organizację kampanii promujących odnawialne źródła energii, realizację projektów mających na celu wdrożenie systemów odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych.</p> <p>❖ Edukacja ekologiczna mieszkańców poprzez edukację formalną w szkołach oraz realizację zadań związanych z edukacją ekologiczną. Edukacja ekologiczna powinna przede wszystkim skupiać się na kwestiach składowania, segregacji i usuwania odpadów, w tym odpadów zawierających azbest.</p>	<p>oraz budynkach użyteczności publicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Modernizacja instalacji grzewczych oraz ciepłej wody użytkowej w obiektach komunalnych z wykorzystaniem OZE (pompy ciepła, solary) ▪ Tworzenie programów, warunków, możliwości unieszkodliwiania pozostającego na terenie gminy azbestu ▪ Organizacja warsztatów, imprez plenerowych, konkursów dot. kwestii ochrony środowiska
<p>Cel operacyjny II.3. Uporządkowanie centrów wsi poprzez działania rewitalizacyjne</p>	<p>❖ Rewitalizacji przestrzeni publicznych - to zespół działań urbanistycznych i planistycznych, koordynowanych przez lokalną administrację, których celem jest społeczne, architektoniczne, planistyczne i ekonomiczne korzystne przekształcenie wyodrębnionej części miejscowości będące w stanie kryzysu wynikającego z czynników ekonomicznych i społecznych. Na terenie gminy istnieją miejscowości, w których następuje nasilenie negatywnych zjawisk, które wpłynęły na lokalną gospodarkę, czego następstwem jest kumulacja negatywnych zjawisk społecznych na takich właśnie obszarach i degradacja przestrzeni publicznej. Obszary te wymagają działań rewitalizacyjnych w zakresie modernizacji infrastruktury komunalnej, zaadaptowania obiektów do nowych funkcji, zagospodarowania przestrzeni publicznej i zaprowadzenia przestrzennego ładu przy zaangażowaniu w ten proces samych mieszkańców, których w znacznym stopniu dotyczy problem długotrwałego bezrobocia, wykluczenia społecznego i ubóstwa. Pozwoli to poprawić sytuację społeczno-gospodarczą na tym obszarze. Dokładne zidentyfikowanie obszarów problemowych o negatywnych zjawiskach społecznych, gospodarczych, środowiskowych i funkcjonalnych oraz wskazanie potencjalnych sposobów ich zniwelowania nastąpi w Gminnym Programie Rewitalizacji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rewitalizacja centrum wsi Czystochleb ▪ Rewitalizacja centrum wsi Ryńsk ▪ Rewitalizacja Osiedla Leśnego w Wałyczcu ▪ Rewitalizacja centrum wsi Węgorzyn ▪ Rewitalizacja centrum wsi Jarantowice ▪ Rewitalizacja centrum wsi Nielub ▪ Rewitalizacja centrum wsi Wronie ▪ Rewitalizacja centrum wsi Orzechowo

Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców		
Cel operacyjny	Kierunek działania	Proponowane przedsięwzięcia
<p>Cel operacyjny III.1.</p> <p>Rozwój i dostosowanie infrastruktury publicznej, w szczególności na cele opiekuńcze, edukacyjne i sportowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Zwiększenie dostępności do opieki przedszkolnej poprzez rozbudowę przedszkoli. ❖ Rewitalizacja zdegradowanych centrów miejscowości wiejskich, Obszary te, w porównaniu z innymi rejonami, wyróżniają się negatywnie pod względem bezrobocia, ubóstwa, wykluczenia społecznego, nieumiejętności dostosowania się do nowych uwarunkowań i rzeczywistości gospodarczej. Objęcie ich programem rewitalizacji spowodowałoby poprawę jakości życia mieszkańców oraz podniesienie konkurencyjności tych obszarów. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa boiska wielofunkcyjnego w Myśliwcu ▪ Budowa boiska wielofunkcyjnego w Wałyczu ▪ Budowa przedszkola w Jarantowicach ▪ Budowa przedszkola w Ryńsku ▪ Budowa budynku świetlicy z zapleczem w Jaworzu ▪ Urządzenie placów zabaw dla dzieci ▪ Modernizacja budynku świetlicy w Pływaczewie ▪ Modernizacja budynku świetlicy w Trzcianku wraz z zagospodarowaniem terenu
<p>Cel operacyjny III.2.</p> <p>Zwiększenie aktywności społecznej i wzrost integracji mieszkańców</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Zmniejszenie poziomu bezrobocia poprzez aktywizację zawodową osób bezrobotnych, organizację: staży, prac interwencyjnych, robót publicznych, prac społecznie użytecznych, przekazywanie środków na podjęcie działalności gospodarczej, przyznawanie bonów zatrudnieniowych, realizację programów aktywności lokalnej, programów aktywizacji zawodowej mieszkańców. ❖ Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym - zwiększenie dostępności poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego skierowanego do dzieci, młodzieży i osób dorosłych w zakresie rozwiązywania problemów rodzinnych, wychowawczych i zawodowych, aktywizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych poprzez edukację osób 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Aktywizacja osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym ▪ Wsparcie osób starszych poprzez tworzenie np. klubów seniora, uniwersytetu trzeciego wieku, domu rencisty, domu spokojnej starości ▪ Organizacja i współorganizacja imprez środowiskowych ▪ Realizacja programów zwiększających integrację społeczną i zawodową osób ubogich i wykluczonych społecznie ▪ Realizacja programów zapewniających alternatywne formy spędzania wolnego czasu i edukacji permanentnej ▪ Podniesienie kwalifikacji kadry nauczycielskiej (nauczyciele przedszkolni, szkolni i bibliotekarze)

	<p>starszych w zakresie osvajania z nowymi technologiami,</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Wsparcie dla osób starszych powinno zapewniać wszechstronną opiekę zarówno instytucjonalną, w odpowiednich warunkach, jak i w szczególności w ramach środowiskowych form wsparcia i niestacjonarnych usług opiekuńczych świadczonych w gminie. 	
<p>Cel operacyjny III.3.</p> <p>Poszerzenie oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Poszerzenie oferty wydarzeń kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych, poprzez lepsze wyeksponowanie i uatrakcyjnienie imprez kulturalnych i rekreacyjnych, organizację większej liczby wydarzeń , ❖ Zwiększenie dostępności do bazy sportowej na obszarach wiejskich poprzez rozbudowę infrastruktury sportowej gminy w zakresie boisk sportowych. Zakłada się koncentrację zadań inwestycyjnych na projektach realizowanych w zakresie rozbudowy, przebudowy i modernizacji boisk istniejących przy szkołach oraz budowę boisk wielofunkcyjnych w miejscowościach, w których nie są zlokalizowane placówki oświatowe. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa boiska wielofunkcyjnego w Myśliwcu ▪ Budowa boiska wielofunkcyjnego w Wałyczcu ▪ Budowa budynku świetlicy z zapleczem w Jaworzu ▪ Urządzenie placów zabaw dla dzieci ▪ Organizacja i współorganizacja imprez

Szczegółowe zadania inwestycyjne służące realizacji celów niniejszej strategii zostaną określone w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym.

V. Zgodność strategii rozwoju z innymi dokumentami planowania strategicznego

Strategia Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023 nawiązuje do dokumentów strategicznych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym. Priorytety, cele strategiczne i działania zidentyfikowane w dokumencie są komplementarne w stosunku do m.in. następujących dokumentów strategicznych:

- *EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.*
- *Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa strategia rozwoju kraju.*
- *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) do roku 2030.*
- *Strategia Rozwoju Kraju 2020.*
- *Strategia Zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa.*
- *Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+.*
- *Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.*
- *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.*

Dokument strategiczny *EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu* uznaje za priorytety: (1) rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach; (2) promocję gospodarki oszczędzającej zasoby, zielonej i konkurencyjnej oraz (3) sprzyjanie gospodarce o wysokim zatrudnieniu, zapewniającej wysoką spójność społeczną i terytorialną. *Strategia Rozwoju poprzez wizję, cele strategiczne, cele horyzontalne, cele operacyjne i kierunki interwencji zorientowana jest na wdrażanie w województwie trzech priorytetów strategii Europa 2020. Założenia Strategii realizują cele wyznaczone do osiągnięcia na poziomie całej Unii Europejskiej. Poniżej przedstawiono analizę spójności celów wyznaczonych w dokumentach.*

Tabela 20. Zakres komplementarności.

Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu	Strategia Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023
Cele:	Cele strategiczne:
<i>Stopa zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinna wzrosnąć z obecnych 69% do co najmniej 75%, między innymi wskutek zwiększenia liczby pracujących kobiet i osób starszych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy.</i>	<i>Cel strategiczny III. Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>Emisję dwutlenku węgla należy ograniczyć co najmniej o 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. lub, jeśli pozwolą na to warunki, nawet o 30%; należy zwiększyć udział odnawialnych źródeł energii w naszym całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zwiększyć efektywność wykorzystania energii o 20%.</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Cel związany z edukacją, dotyczący problemu osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, obejmuje ograniczenie wskaźnika przerywania nauki do 10% w porównaniu z obecnym poziomem 15% oraz zwiększenie do 2020 r. odsetka osób w wieku 30-34 lat posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>

Źródło: opracowanie własne

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK) jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej. Dokument został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 5 lutego 2013 r. Celem głównym przedstawionym w niniejszym dokumencie jest *poprawa jakości życia Polaków*. Poniżej przedstawiono zakres komplementarności dokumentów na poziomie celów strategicznych.

Tabela 21. Zakres komplementarności.

Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności	Strategia Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023
Cele strategiczne:	Cele strategiczne:
<i>Cel 3 - Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>Cel 4 - Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy</i>
<i>Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa</i>	<i>Cel strategiczny II Rozwinięta infrastruktura</i>

<i>energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska</i>	<i>techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Cel 9 - Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>

Źródło: opracowanie własne

Obowiązującym dokumentem krajowym, o długookresowym horyzoncie czasowym, sięgającym roku 2030, jest *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030*, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 grudnia 2011 roku. Jednym z celów zagospodarowania przestrzennego kraju jest, zgodnie z dokumentem, *Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów*. Powyższy cel obejmuje wszystkie wyznaczone w Strategii Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023 priorytety, cele strategiczne i działania, gdyż te mają prowadzić do poprawy spójności i wielofunkcyjnego rozwoju Gminy Wąbrzeźno. Ponadto, stwierdzono następujący zakres komplementarności pomiędzy dokumentami:

Tabela 22. Zakres komplementarności.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030	Strategia Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023
Cele:	Cele strategiczne:
<i>3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.</i>	<i>Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>

Źródło: opracowanie własne

Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK 2020) to dokument stanowiący aktualizację Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015, przyjęty 25 września 2012 r. przez Radę Ministrów. *Strategia* stanowi dobre odwzorowanie obszarów strategicznych interwencji, celów oraz kierunków interwencji proponowanych w średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Uwzględniając krajową i regionalną specyfikę programowania rozwoju społeczno-gospodarczego w szczególności pokrywają się zapisy dotyczące obszaru strategicznego II. Konkurencyjna gospodarka oraz obszaru strategicznego III. Spójność społeczna i terytorialna.

Tabela 23. Zakres komplementarności.

Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo	Strategia Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023
Cele:	Cele strategiczne:
<i>Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy</i>
<i>Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko</i>	<i>Cel strategiczny II Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu</i>	<i>Cel strategiczny II Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Cel III.1. Integracja społeczna</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>

Źródło: opracowanie własne

Strategia Zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa jest jedną z dziewięciu strategii zintegrowanych służącej realizacji celów rozwojowych SRK 2020, przyjętą przez Radę Ministrów w dniu 25 kwietnia 2012 r. Głównym celem opracowania SZRWIR jest określenie kluczowych kierunków rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w perspektywie do 2020 r., a tym samym właściwe adresowanie zakresu interwencji publicznych finansowanych ze środków krajowych i wspólnotowych.

Tabela 24. Zakres komplementarności.

Strategia Zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa	Strategia Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023
Cele:	Cele strategiczne:
<i>Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i> <i>Cel strategiczny II Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Cel 4. Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy</i>
<i>Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich</i>	<i>Cel strategiczny II Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>

Źródło: opracowanie własne

Strategia Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023 wykazuje komplementarność ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+. Analizowane dokumenty są komplementarne pod względem struktury, opierającej się na priorytetach, celach strategicznych, kierunkach działaniach oraz kluczowych przedsięwzięciach. Spójność założeń analizowanych dokumentów na poziomie merytorycznym występuje w ramach wyznaczonych w strategii rozwoju województwa

priorytetów, w tym: *Konkurencyjna gospodarka, Modernizacja przestrzeni wsi i miast, Nowoczesne społeczeństwo.*

Tabela 25. Zakres komplementarności.

Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Strategia Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023
Cele strategiczne:	Cele strategiczne:
<i>Gospodarka i miejsca pracy</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy</i>
<i>Dostępność i spójność</i>	<i>Cel strategiczny II Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>

Źródło: opracowanie własne

W Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, stanowiącego Załącznik do Uchwały Nr 1/1/14 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 8 grudnia 2014 r. (projekt 7.0) określono 12 osi priorytetowych. W tabeli wskazano zakres komplementarności Strategii z zapisami RPO WK-P na lata 2014-2020.

Tabela 26. Zakres komplementarności.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Strategia Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023
Cele strategiczne:	Cele strategiczne:
<i>1 – Wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu</i>	<i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy</i>
<i>3 – Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie</i>	<i>Cel strategiczny II Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>4 – Region przyjazny środowisku</i>	<i>Cel strategiczny II Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>5 – Spójność wewnętrzna i dostępność zewnętrzna regionu</i>	<i>Cel strategiczny II Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska</i>
<i>6 – Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>7 – Rozwój lokalny kierowany przez społeczność</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>8 – Aktywni na rynku pracy</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i> <i>Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy</i>
<i>9 – Solidarne społeczeństwo</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>10 – Innowacyjna edukacja</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>
<i>11 – Rozwój lokalny kierowany przez społeczność</i>	<i>Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców</i>

Źródło: opracowanie własne

Najważniejszym zadaniem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, który jest istotnym instrumentem finansowym do przeprowadzania zmian strukturalnych i inwestycyjnych na terenach wiejskich, jest w obecnej perspektywie zwiększenie konkurencyjności i rentowności gospodarstw rolnych. W tabeli wskazano zakres komplementarności Strategii z zapisami PROW 2014-2020.

Tabela 27. Zakres komplementarności.

PROW 2014-2020	Strategia Rozwoju Gminy Wąbrzeźno na lata 2016-2023
Cele strategiczne:	Cele strategiczne:
5.2.2. P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami	Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy
5.2.3. P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie	Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy
5.2.6. P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich	Cel strategiczny I Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy
7. Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich	Cel strategiczny III Poprawa warunków życia mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

VI. System wdrażania, sposoby monitorowania i ewaluacji strategii

Planowanie strategiczne jest procesem ciągłym. Dla zagwarantowania, że postanowienia przyjęte w strategii będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostaną warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania i weryfikacji. Gmina Wąbrzeźno pełni rolę koordynatora i organizatora prac nad realizacją Strategii.

Cele strategiczne i operacyjne, w tym przede wszystkim wyznaczone w ich ramach kierunki działania opracowane w ramach niniejszej strategii, które stanowią podstawę do podejmowania i realizacji konkretnych projektów, mogą być finansowane ze środków własnych Gminy oraz ze źródeł zewnętrznych. Wśród środków zewnętrznych wyróżnić możemy m. in.: fundusze unijne, środki z programów krajowych, pożyczki i kredyty bankowe, instrumenty zwrotne, w tym kredyty i pożyczki, środki inwestorów prywatnych, środki międzynarodowe. Należy podkreślić, że w momencie przygotowywania niniejszego dokumentu, w związku z rozpoczętym okresem programowania 2014-2020, określenie szczegółowego katalogu możliwych źródeł finansowania ze środków UE nie jest możliwe z uwagi na wstępną fazę prac nad określeniem zakresu i wymiaru wsparcia. Nowy okres programowania stwarza możliwość pozyskania przez Gminę Wąbrzeźno środków na działania służące realizacji celów zawartych w niniejszym dokumencie strategicznym.

VI.1 Wdrażanie strategii

Główną instytucją odpowiedzialną za wdrożenie strategii jest Gmina Wąbrzeźno za pośrednictwem podległego jej Urzędu Gminy Wąbrzeźno, który w szczególności odpowiedzialny jest za przygotowanie i wdrożenie projektów wynikających z planu działań operacyjnych. Pracownicy urzędu odpowiadają za ogólną koordynację procesu wdrażania i monitorowania strategii.

Dla optymalnej realizacji zadań strategicznych istotne jest również zaangażowanie jednostek organizacyjnych gminy. Dodatkowo, system wdrażania i zarządzania Strategią powinien obejmować nie tylko organy statutowe, ale także jednostki społeczne funkcjonujące na terenie gminy. Zaangażowanie w realizację niniejszego dokumentu wszystkich kluczowych interesariuszy decydować będzie o jego sukcesie i przyszłym stopniu osiągnięcia przyjętych celów strategicznych.

Mając na uwadze powyższe, należy stwierdzić, że we wdrażanie strategii będą zaangażowane również:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wąbrzeźnie,
- Placówki edukacyjne zlokalizowane na terenie gminy,
- Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy,
- Lokalni przedsiębiorcy itp.

Instytucjami partnerskimi, zarządzającymi określonymi instrumentami i programami, w ramach których będą finansowane niektóre działania wynikające ze strategii, będą m.in.:

- Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego wraz z instytucjami zaangażowanymi w zarządzanie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 oraz wybranych działań w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa jako instytucja zaangażowana we wdrażanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020;
- Instytucje otoczenia biznesu (np. Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego, inkubatory przedsiębiorczości itp.);
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (jako instytucja pośrednicząca w wydatkowaniu środków w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020);
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- Inne.

VI.2 Monitoring i ewaluacja - wskaźniki

Dla efektywnej realizacji zapisów strategii niezbędne jest stworzenie systemu stałej kontroli i monitoringu realizacji jego ustaleń. Monitoring będzie polegał na systematycznym gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zbieranych od wszystkich realizatorów projektów w ramach strategii. Proces ten będzie służył identyfikacji realizowanych przedsięwzięć oraz porównaniu ich zgodności z założeniami strategii.

Monitoring umożliwi modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych. Jednocześnie system ten może być wykorzystywany do ciągłego śledzenia zdarzeń, tendencji i procesów zachodzących w otoczeniu gminy, jak i wewnątrz niej, które mogą wywierać pozytywny lub negatywny wpływ na osiągnięcie przyjętych celów rozwoju. Pozwala to na zwiększenie zdolności Gminy do szybkiej i skutecznej reakcji na zmiany zachodzące zarówno w jej otoczeniu, jak i wewnątrz niej.

Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji strategii.

Ogólnym celem ewaluacji jest podwyższanie stopnia adekwatności, efektywności i znaczenia rezultatów wynikających z realizacji strategii. Głównym zadaniem jest dążenie do stałego wzrostu skuteczności i efektywności interwencji, rozumiane nie tylko jako pozytywne efekty społeczne lub gospodarcze związane bezpośrednio ze strategią, lecz także jako zwiększenie przejrzystości i promowania działań podejmowanych przez Gminę.

Główne cele zastosowania ewaluacji:

- identyfikacja słabych i mocnych stron,
- oszacowanie możliwości i ograniczeń,

- usprawnienie zarządzania,
- wskazanie kierunków rozwoju i priorytetów działań,
- korygowanie błędów,
- wsparcie alokacji zasobów finansowych,
- ulepszenie procesu decyzyjnego.

Ewaluacja strategii może być dokonywana w trakcie prac nad sprawozdaniem z wdrażania. Wnioski z ewaluacji i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji strategii.

Na potrzeby oceny stopnia wdrażania strategii opracowano zestaw wskaźników przyporządkowanych do poszczególnych celów operacyjnych. Poniżej przedstawiono ich wykaz.

Tabela 28. Wskaźniki monitorowania

Cel strategiczny I. Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy	
Cel operacyjny I.1. Rozwój przedsiębiorczości i dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zorganizowanych szkoleń/warsztatów/kursów zawodowych • Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia • Liczba osób objętych programami aktywizacji zawodowej
Cel operacyjny I.2. Pozyskanie inwestorów	<ul style="list-style-type: none"> • Powierzchnia terenów przygotowanych pod inwestycje • Liczba ofert inwestycyjnych • Liczba udzielonych ulg inwestycyjnych • Liczba nowo utworzonych przedsiębiorstw
Cel operacyjny I.3. Rozwój turystyki i rekreacji	<ul style="list-style-type: none"> • Długość wybudowanych ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych • Powierzchnia zagospodarowanych turystyczne terenów
Cel strategiczny II. Rozwinięta infrastruktura techniczna i efektywna ochrona środowiska	
Cel operacyjny II.1. Rozwój i poprawa stanu infrastruktury technicznej	<ul style="list-style-type: none"> • Długość wybudowanych/przebudowanych dróg gminnych • Długość wybudowanych ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych • Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków • Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej • Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków • Liczba wybudowanych/przebudowanych/zmodernizowanych budynków użyteczności publicznej
Cel operacyjny II.2. Ograniczenie zanieczyszczenia środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji • Liczba punktów oświetleniowych energooszczędnych • Długość wybudowanych ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych

Cel operacyjny II.3. Uporządkowanie centrów wsi poprzez działania rewitalizacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zrewitalizowanych miejscowości • Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów
Cel strategiczny III. Poprawa warunków życia mieszkańców	
Cel operacyjny III.1. Rozwój i dostosowanie infrastruktury publicznej, w szczególności na cele opiekuńcze, edukacyjne i sportowe	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba instytucji kultury objętych wsparciem • Liczba przebudowanych/doposażonych obiektów użyteczności publicznej • Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej
Cel operacyjny III.2. Zwiększenie aktywności społeczno-gospodarczej i wzrost integracji mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie • Liczba zrealizowanych programów aktywności lokalnej • Liczba osób objętych programami aktywności lokalnej
Cel operacyjny III.3. Poszerzenie oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zorganizowanych imprez kulturalnych i rekreacyjnych • Liczba wybudowanych/przebudowanych obiektów sportowych

Spis tabel

Tabela 1. Wykaz sołectw gminy Wąbrzeźno	7
Tabela 2. Gęstość zaludnienia Gminy Wąbrzeźno na tle innych jednostek – stan na 31.12.2014 r.	9
Tabela 3. Ludność wg płci na terenie Gminy Wąbrzeźno na tle innych jednostek – stan na 31.12.2014 r.	9
Tabela 4. Udział ludności wg grup ekonomicznych – stan na 31.12.2014 r.	10
Tabela 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego - stan na 31.12.2014 r.	11
Tabela 6. Urodzenia, zgony i przyrost naturalny na tle innych jednostek - stan na 31.12. 2014 r.	11
Tabela 7. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego – stan na 31.12.2014 r.	12
Tabela 8. Świadczenia rodzinne na terenie Gminy Wąbrzeźno - stan na 31.12.2014 r.	13
Tabela 9. Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Wąbrzeźno - stan na 31.12.2014 r.	14
Tabela 10. Wykaz dróg wymagających modernizacji lub przebudowy na terenie Gminy Wąbrzeźno.	20
Tabela 11. Charakterystyka gospodarki wodno-kanalizacyjnej w powiecie - stan na 31.12.2014 r.	20
Tabela 12. Charakterystyka edukacji przedszkolnej – stan na 31.12.2014 r.	22
Tabela 13. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne – stan na 31.12.2014 r.	22
Tabela 14. Charakterystyka opieki zdrowotnej – stan na 31.12.2014 r.	23
Tabela 15. Instytucje kulturalne gminy w latach 2010-2014 – stan na 31.12.2014 r.	24
Tabela 16. Mocne strony Gminy Wąbrzeźno	34
Tabela 17. Słabe strony Gminy Wąbrzeźno.	34
Tabela 18. Analiza SWOT.	46
Tabela 19. Tabela. Analiza celów operacyjnych, kierunków działania i wyznaczonych w ich ramach przedsięwzięć.	49
Tabela 20. Zakres komplementarności.	56
Tabela 21. Zakres komplementarności.	56
Tabela 22. Zakres komplementarności.	57
Tabela 23. Zakres komplementarności.	58
Tabela 24. Zakres komplementarności.	58
Tabela 25. Zakres komplementarności.	59
Tabela 26. Zakres komplementarności.	59
Tabela 27. Zakres komplementarności.	60
Tabela 28. Wskaźniki monitorowania	63